

Susanna Piironen

JOURNALISTINEN AUTONOMIA JÄRJESTÖLEHDISSÄ

Miten suomalaisiin järjestölehtiin yritetään vaikuttaa?

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

5/2022

TIIVISTELMÄ

Susanna Koivisto: Journalistinen autonomia järjestölehdissä
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Journalistiikan maisteriohjelma
Toukokuu 2022

Tässä pro gradu -tutkielmassani pyrin selvittämään suomalaisten järjestölehtien toimitusten näkemyksiä autonomian tasosta omissa julkaisuissaan ja sitä, yritetäänkö lehtien sisältöön vaikuttaa toimitusten ulkopuolelta.

Tutkielman teoriaosuudessa perehdytään sekä autonomiaa että professionaalisuutta käsittelevään kirjallisuuteen. Lisäksi kysytään, onko sitoutuminen Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeisiin tae autonomiasta ja professionaalisuudesta.

Olen käyttänyt tutkimusmenetelmäni kyselytutkimusta. Sähköpostilla keväällä 2022 lähettämäni kyselyyn vastasi 66 järjestölehdissä työskentelevää päätoimittajaa, päällikkötoimittajaa ja toimittajaa. Tutkimukseen osallistuvat lehdet ovat Aikakausmedia ry:n ja Kultti ry:n jäsenmedioita, ja ne ovat lähtökohtaisesti sitoutuneet noudattamaan Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeita.

Yli kolmasosa kyselyyn vastanneista kertoo, että hänen edustamaansa lehteen on yritetty vaikuttaa toimituksen ulkopuolelta viimeisten kahden vuoden aikana.

Järjestölehtien toimituksissa nähdään suhteet lehden taustayhteisönä toimiviin järjestöihin eri tavalla. Joissain tapauksissa suhteissa on jännitteitä, jotkut kertovat hyvistä suhteista järjestöön. Jännitteitä syntyy silloin, kun lehden toimituksen sekä järjestön johdon käsitys lehdestä ja sen journalistisuudesta eroaa.

Avainsanat: journalismi, autonomia, professionaalisuus, journalismiprofessio, kyselytutkimus, vaikutusyritykset, järjestölehti, järjestö, kansalaisjärjestö

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIELMAN TAUSTA JA TEORIA.....	4
	2.1 Journalistinen autonomia	5
	2.2 Talouden aiheuttamat jännitteet	9
	2.3 Professionaalisuus	10
	2.4 Journalistin ohjeet – tae autonomiasta ja professionaalisuudesta? ...	13
	2.5 Yhteenveto	14
3	TUTKIMUSASETELMA.....	16
	3.1 Kyselytutkimus tutkimusmenetelmänä	17
	3.2 Tutkimuksen osallistujien valinta	20
4	TULOSTEN ANALYSOINTI	23
	4.1 Tietoa kyselyyn vastanneista	23
	4.2 Järjestölehtien toimitukset	25
	4.3 Journalismia vai ei?.....	28
	4.4 Järjestöjen ja lehtien väliset suhteet.....	30
	4.5 Lehtiin kohdistuvat vaikutusyriytykset	35
	4.6 Reagointi vaikutusyriytyksiin	44
	4.7 Vaikutusyriytysten vaikutukset	45
5	POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	49
	5.1 Jatkotutkimuksen aiheet.....	50
	5.2 Pohdintaa suomalaisten järjestölehtien nykytilasta	52
	5.3 Tarvitaanko järjestölehdissä journalismia?.....	54
6	LIITTEET	62

1 JOHDANTO

Tämän pro gradu -tutkielman kohteena ovat suomalaiset järjestölehdet. *Järjestölehdet* ovat lehtiä, joita tehdään tietyn järjestön tai yhdistyksen jäsenille. Tutkielmassa selvitetään tilanteita, joissa järjestölehtien autonomia on uhattu. Siinä avataan sekä *autonomian* että *professionaalisuuden* käsitteitä ja pohditaan, kuinka hyvin nämä käsitteet kuvaavat järjestölehtien toimittamista. Nojaan tutkielmassani journalismin autonomiaa ja professionaalisuutta käsittelevään kirjallisuuteen.

Ensimmäinen oma kokemukseni järjestölehdistä oli yläasteella, kun menin mukaan tekemään partiolippukuntani Piikaposti-lehteä. Lehdellä oli noin parisataa lukijaa, ja sen toimituskunta oli harrastelijaporukka. Toimin sittemmin myös kyseisen lehden päätoimittajana. Pian pääsin tekemään myös Lounais-Suomen partiopiirin omaa Repolainen-lehteä, jota lukevat jo tuhannet partiolaiset. Tuota lehteä tehtiin jo hieman ammattimaisemmin kuin Wordilla taitettua Piikapostia: lehdessä oli mukana yksi palkattu toimitussihteeri ja taittaja, joka teki lehteä muiden viestintätöiden ohella, mutta me muut tekijät päätoimittaja mukaan lukien olimme harrastelijoita. Repolainen ei ollut muodollisesti sitoutunut Journalistin ohjeisiin, enkä usko, että kukaan lehden toimituksessa oli edes tietoinen niiden olemassaolosta.

Vuonna 2020 toimin valtakunnallisen Partio-lehden päätoimittajana. Vaikka tuokin pesti oli minulle harrastus, Partio-lehden tekemisessä oli jo ammattimaisia piirteitä. Lehti kuului Aikakausmedian jäsenenä Julkisen sanan neuvoston itsesääntelyn alaisuuteen ja oli siten sitoutunut Journalistin ohjeisiin. Olin päätoimittajaparini kanssa innoissani mahdollisuudesta tehdä ihan oikeaa journalismia ja toimia vastuullisessa roolissa lehden päätoimittajana. Lehteä julkaisevan Suomen Partiolaiset ry:n hallitus ei kuitenkaan ollut yhtä innoissaan tuottamastamme journalismista. Hallitus toivoi lehden noudattavan järjestön strategiaa, ja ehdotti journalistisen päätösvallan siirtämistä päätoimittajalta järjestön viestintä- ja markkinointipäällikölle. Lehdelle esitettiin aiheitoiveita, Järjestön johdolla oli ollut jo aiemmin tapa esittää toiveita siitä, mistä lehdessä pitäisi tehdä juttuja. Edellisten päätoimittajien aikana lehdestä pyydettiin poistamaan ja

sensuroimaan joitain juttuja, joiden ajateltiin olevan ongelmallisia järjestön julkisuuskuvan kannalta. Otettuani päätoimittajan tehtävän vastaan katsoimme toimituksessa, ettemme Journalistin ohjeisiin sitoutuneena median voineet taipua järjestön hallituksen ehdotuksiin. Suomen Partiolaisten hallitus päätti päätoimittajakautemme aikana, että lehti irtautuu Julkisen sanan neuvoston itsesääntelyn alaisuudesta, eli lehti muuttui journalistisesta julkaisusta viestintäjulkaisuksi. Samalla päätettiin, että kahden vuoden sisällä paperinen lehti lakkautetaan kokonaan. Tapaus kiinnosti laajasti useita medioita.

Partio-lehden tapahtumat olivat erityisiä, mutta eivät ainutlaatuisia. Vuotta aiemmin, vuonna 2019, puoluelehti Vihreä Lanka lopetettiin. Myös tästä kirjoitettiin laajasti mediassa.

Vihreän Langan ja Partio-lehden tapaukset eivät aloittaneet keskustelua järjestölehdistä ja niissä tehtävästä journalismista, eivätkä kyseisiä lehtiä julkaisseet järjestöt ole ainoita, joissa journalismia on lakkautettu tai asian kanssa on kipuiltu. Syyskuussa 2018 päätoimittaja Maria Pettersson kirjoitti Journalisti-lehden pääkirjoituksessaan suomalaisten järjestölehtien kohtaamasta haasteesta. Kirjoituksen mukaan Suomessa on useita laadukkaita järjestö-, ammatti- ja yhdistyslehtiä, jotka ovat sitoutuneet Journalistin ohjeisiin, mutta joiden taustayhteisöt eivät niitä tunne. Tämä johtaa tasapainoiluun Journalistin ohjeiden ja järjestön johdon toiveiden välillä. (Pettersson, 2018)

Järjestölehtien tapahtumilla on laajempaakin yhteiskunnallista merkitystä, sillä ne ovat linjassa koko yhteiskunnassa tapahtuvan kehityksen kanssa. Vihreän Langan viimeiseksi jäänyt päätoimittaja Riikka Suominen kirjoitti pääkirjoituksessaan, että samalla kun järjestöt luopuvat lehdistään tai leikkaavat niiden budjeteista, myös kaupallisessa mediassa on tiukkaa. Toimittajia irtisanotaan, lehtiä lakkautetaan, juttuja kierrätetään ja lehtien ilmestymiskertoja harvennetaan. Samalla viestintäosastoja vahvistetaan. (Suominen, 2019)

Suomessa yhdistysrekisterissä on noin 135 000 yhdistystä, joista noin puolella on aktiivista toimintaa. Valtakunnallisia liittoja on noin 1 000 ja piirijärjestöjä noin 3 000. Loput ovat paikallisia yhdistyksiä. Rekisteröimättömiä yhdistyksiä on noin 30 000. (Wikipedia 2022) Kymmenien tuhansien järjestöjen maassa on mahdotonta arvioida, kuinka monta järjestölehteä Suomessa julkaistaan, saatikka tutkia niitä tarkemmin.

Olen tässä tutkielmassani kiinnostunut journalistisista järjestölehdistä, joten suljen tarkastelun ulkopuolelle esimerkiksi ne jäsenlehdet, joita tehdään mainostoimistoissa. Määrittelen journalismin ”riippumattomaksi tiedonvälitykseksi”. Journalismi eroaa siis muunlaisesta tiedottamisesta ja viestinnästä siinä määrin, että se toimii itsenäisesti ja riippumattomasti. Journalismissa riippumattomuutta kuvataan usein autonomian käsitteellä, jota käytän, määrittelen ja pohdin tässä tutkielmassa. Kun puhun journalistisesta julkaisusta, puhun julkaisusta, joka on autonominen ja välittää tietoa riippumattomasti ilman, että ulkopuoliset tahot vaikuttavat siihen.

Suomessa yksi merkki journalistisuudesta on kuuluminen Julkisen sanan neuvoston itsesääntelyn piiriin ja siten sitoutuminen Journalistin ohjeisiin. Suomessa on ainakin yli sata järjestölehteä, jotka ovat ainakin muodollisesti sitoutuneet Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeisiin ja kuuluvat Julkisen sanan neuvostoon joko Aikakausmedia ry:n tai Kultti ry:n kautta. Nämä lehdet ovat pääasiassa isojen valtakunnallisten järjestöjen julkaisemia lehtiä. Toisin kuin esimerkiksi monen pienen paikallisen järjestön omassa lehdessä, näitä julkaisuja tehdään usein ainakin osin palkattujen työntekijöiden voimin.

2 TUTKIELMAN TAUSTA JA TEORIA

Yksi tapa määritellä *journalismiprofessio* on viitata eettisiin ja normatiivisiin arvoihin sekä niiden rooliin ammatillisessa toiminnassa. Tällöin journalismi voidaan nähdä tavoiteltavina hyveinä ja periaatteina, jotka tuovat mallin demokratian kannalta parhaaseen tapaan tehdä journalismia. (Waisbord 2013, 3–4) Kun tarkastellaan professiota ideologisten arvojen ja normien kautta, on mahdollista tunnistaa journalismiprofessiolle tyypillisiä arvoja. Näitä on koonnut yhteen muun muassa Mark Deuze (2005). Hän määrittelee journalismia professiona viiden kohdan kautta:

- 1) Julkinen palvelu, jolla viitataan tiedon keräämiseen ja kokoamiseen kansalaisille.
- 2) Objektivisuus, eli puolueettomuus, neutraalius, reiluus ja luotettavuus
- 3) Autonomia eli riippumattomuus tai itsenäisyys
- 4) Ajankohtaisuus, jolla viitataan tiedon levittämiseen nopeasti ja välittömästi
- 5) Eettisyys, jolla viitataan paikkansapitävän ja oikean tiedon levittämiseen

Journalistien ammatti-identiteettiä määritellyt Nico Carpentier (2005) mainitsee myös autonomian yhtenä tärkeänä journalistin ammatti-identiteetin osana ja yhtyy Deuzen näkemukseen siitä, että autonomia on tärkeä ideologinen arvo journalismiprofessiolle. Professionaalisuuden ulottuvuuksia journalismissa tarkastellut Laura Ahva (2010, 80–89) toteaa, että autonomia kertoo journalismin suhteesta valtaan. Valta voi esimerkiksi tarkoittaa sitä tahoja, joka kustantaa journalismin, tai muita yhteiskunnan instituutioita, kuten poliittisia päätöksentekuelimiä.

Monet Deuzen esittelemistä journalistisista arvoista ovat yhteisiä muiden professioiden kanssa, kuten julkisen palvelun ja eettisyyden ihanteet. Samoin autonomia ei ole tärkeä ainoastaan journalismiprofessiolle, vaan ylipäätänsä profesioille (Pietilä 2012, 68; McQuail 2005, 53; Konttinen 1998, 31). Toisaalta autonomia on olennainen esimerkiksi viestinnän ja journalismin erottamisessa toisistaan. Viestinnän eettisissä ohjeissa uskottavuus rakentuu avoimuudelle, rehellisyydelle, vuorovaikutukselle, luotettavuudelle ja arvostukselle, kun taas journalismissa uskottavuus rakentuu ennen

kaikkea neutraaliudelle, tasapuolisuudelle ja riippumattomuudelle (Järvi 2016, 83–84). Journalismi palvelee yleisöä (Christians ym. 2009, 116; Järvi 2016, 85) ja journalistisissa eettisissä koodistoissa kautta maailman yleisin niistä hyötyjäksi identifioitu taho on yleisö (Heinonen 1995, 67). Viestinnän ammattilainen taas toimii työnantajansa tai toimeksiantajansa edun mukaisesti (Järvi 2016, 89).

Journalismissa ja suurimmassa osassa akateemisia keskusteluja on vahva oletus, että journalismin on oltava täysin autonomista. Autonomia on lähellä itsenäisyyden käsitettä, sillä molempiin sisältyy käsitys vapaudesta. Itsenäisyys tarkoittaa sitä, ettei ole lainkaan riippuvainen toisesta. Journalismin tavoitteena on nimenomaan autonomia eikä itsenäisyys, sillä journalismi tarvitsee rahoittajia toimiakseen sekä muita yhteiskunnan toimijoita tiedon hankinnassa.

Kaikkien ideologioiden edustajat arvostavat autonomiaa journalismissa ja uskovat, että journalismi tarvitsee autonomiaa palvellakseen demokratiaa. Autonomia on journalismille välttämätöntä, jotta se pystyy tarkastelemaan kriittisesti yhteiskuntaa politiikkaa ja taloutta. (Waisbord 2013, 43–44)

Jos autonomia journalismissa on näin arvotettua, miksi siitä kiistellään? Miksi yksikään järjestö haluaisi uhata oman lehtensä autonomiaa ja miksi lehdet kokevat vaikutusyrityksiä? Tätä pyrin taustoittamaan kirjallisuuskatsauksessani. Ensiksi perehdyn syvällisesti autonomian käsitteeseen, jonka avaan professionaalisuutta tutkimuskirjallisuuden valossa. Kirjallisuuskatsauksen lopuksi avaan vielä Journalistin ohjeiden roolia järjestölehdille ja pohdin, onko alan eettisiin ohjeisiin sitoutuminen tae autonomisesta ja professionaalisesta journalismista.

2.1 Journalistinen autonomia

Autonomia juurtuu kreikan kielen sanasta ”nomos”, joka tarkoittaa lakia (Merriam-Websterin sanakirja). Koska ”auto” tarkoittaa itseä, autonominen määrittelee omat lakinsa. Autonominen on olemassa ja toimii muista itsenäisesti, ja sillä on valta hallita itseään. Journalismissa autonomia tarkoittaa asemaa suhteessa muihin yhteiskunnan instituutioihin ja toimijoihin (Ahva 2010, 80). Autonomian käsitteellä kuvataan sitä

vapausastetta, joka toimijoilla on omalle riippumattomalle toiminnalle ja johon vaikuttaa monenlaiset ulkoiset ja sisäiset paineet (Kuutti 2012).

Journalismin autonomialla on kaksi puolta: rakenteellinen ja yksilöllinen autonomia. Rakenteellinen autonomia on vapautta, joka journalisteilla ammattikunnalla on yhteiskunnan muihin toimijoihin, kuten valtioon, markkinoihin tai tiettyihin eliittilähteisiin nähden. Yksilöllinen autonomia viittaa suhteelliseen itsenäisyyteen ja valtaan, joka yksittäisillä toimittajilla on omassa työssään. Nämä eri autonomian puolet kytkeytyvät toisiinsa. Niitä voidaan nimittää myös ulkoiseksi ja sisäiseksi autonomiaksi. (Ahva 2010, 81; Penttilä 2021, 35–36). Journalismia tehdään erilaisissa toimitusorganisaatioissa, joissa työtä johdetaan ylhäältä alas ja johon sisältyy paljon neuvottelua kollegoiden kesken. Näin ollen yksilöllinen autonomia määrittyy sosiaalisissa suhteissa, jolloin yksilöllinen autonomia vaihtelee.

Scholl ja Weischenberg (1999) taas erottavat autonomiassa kolme tasoa: yksilöiden, organisaation ja mediajärjestelmien tasolla. Yksilöiden tasolla toimittajilla pitäisi olla vapaus valita tietoa ja kirjoittaa artikkeleita. Organisaatioiden tasolla toimitusten pitäisi olla vapaita taloudellisista ja poliittisista pakotteista. Mediajärjestelmän tasolla pitäisi pystyä takaamaan lehdistönvapaus ja vapaus sensuurista yhteiskunnassa. (Scholl & Weischenberg 1999; Lauk & Harro-Loit 2017, 1960 mukaan.)

Riippumattomien uutisvälineiden ammatti-identiteetti on eriytynyt ympäröivistä taustayhteisöistä. Kustantaja on usein ammattimainen mediatalo, joka on erikoistunut median kustantamiseen, ja jonka asioista mediat eivät kirjoita säännöllisesti. Lähteet eivät tule mediatalon sisältä, vaan muista yhteiskunnan instituutioista. Järjestölehdissä viiteryhmä on lähellä ja määrittelee sitä, miten ja mitä asioita käsitellään. Järjestö, jonka jäsenille lehteä tehdään ja jonka asioista järjestölehti kirjoittaa, on usein myös lehden kustantaja ja lähteet tulevat usein oman organisaation sisältä. Järjestölehti ei ole välttämättä selkeästi oma kokonaisuutensa, vaan esimerkiksi järjestön johto tai viestintäosasto saattaa tehdä lehteä muun työnsä ohella.

Lisäksi järjestölehdet nähdään usein järjestöjen äänenkannattajina: ne saattavat kantaa esimerkiksi järjestön nimeä ja lukijat voivat pitää järjestölehdessä julkaistua sisältöä järjestön virallisena mielipiteenä. Järjestölehtien toimittajat ovat usein järjestön jäseniä, ja järjestölehden aihepiiri voi olla heille hyvinkin rakas. Haastateltavat ovat usein järjestön sisältä, ja pienissä järjestöissä tekijät ovat usein tuttuja keskenään, jolloin järjestölehtien toimittajat saattavat useinkin joutua haastattelemaan omia kavereitaan. Kyselyn mukaan toimittajat yleisesti Suomessa kokevat, että lähteiden läheisyys voi vaarantaa juttujen riippumattomuuden (Pöyhtäri ym. 2014).

Kunelius kirjoittaa, että journalismi on aina jollain tavalla julkisen toiminnan resurssi. Journalismille asetetaan ulkopuolelta odotuksia (Heinonen 1995, 13) ja ulkopuolisilla tahoilla on usein intressi vaikuttaa juttujen sisältöön: epämiellyttävät asiat pyritään vaimentamaan ja positiivisia asioita pyritään saamaan esille. Toimittajille tulee tästä tunne, että vaikuttamiseen pyrkinyt taho yrittää saada ilmaista mainostilaa journalistisesta julkaisusta. (Karvonen, 2008, 119). Poliittisten lehtien kaudella lehtiä käytettiin levittämään tietynlaista tietoisuutta yhteiskunnasta. Kaupallisten lehtien kaudella ammatillistuneet toimittajat ovat opetelleet ajattelemaan päinvastoin: journalismi ei ole kenenkään resurssi. (Kunelius 2000, 18)

Myös järjestöissä ajatellaan, että järjestön kustantama lehti on resurssi järjestölle, ja tämä saattaa ärsyttää toimittajia. Siitä, miten tuota resurssia tulisi käyttää, voi olla usein erimielisyyksiä toimituksen ja järjestön johdon välillä. Ulla Järvi (2016, 89) kirjoittaa, kuinka kyselytutkimusten mukaan sisällön uskottavuus paranee, kun se saadaan osaksi journalistisen median sisältöjä. Tämän vuoksi journalismista ymmärtämättömälle järjestön johdolle saattaa olla houkutusena syöttää omia aiheita lehteen, joka nähdään journalistisena julkaisuna. Johdolle saattaa olla vaikea ymmärtää, miksei heidän oma lehtensä suostu julkaisemaan heidän toivomistaan aiheista.

Median muutostrendien paineessa journalistisen kentän itsenäisyys on laajasti kyseenalaistettu viime vuosina sekä kansainvälisesti että täällä Suomessa (Jyrkiäinen 2008, 11). Koljonen on väitöskirjassaan (2013, 43–44) tunnistanut journalismin diskurssissa kriisiksi muun muassa kaupallistumisen ja viihteellistymisen sekä sen, että

journalismin arvo yleisölle on kyseenalaistunut eikä journalisteja pidetä enää luotettavan, välittömän palvelun tarjoajina. Jyrkiäisen (2008) toteuttamassa median muutosta käsittelevässä kysely- ja päiväkirjatutkimuksessa kävi ilmi, että journalistien enemmistö arvioi journalistien itsenäisyyden ja autonomian vähenevän. Myös kriittisyyden ja ammattieettisen sääntöjen noudattamisen arvioitiin vähenneen, ja journalismin ennustettiin lähestyvän muuta sisällöntuotantoa (Jyrkiäinen 2008, 90).

Patrik Champangen (2005, 48) mukaan harvaa professiota on kuvattu yhtä ristiriitaisesti kuin journalismia, joka tasapainottelee sananvapauden ja markkinoiden lainalaisuuksien välillä. Journalistista tuotantoa ohjaavat aina voimakkaasti sosiaaliset, poliittiset ja taloudelliset olosuhteet (Champange 2005, 50). Pierre Bourdieu (2005, 33) kirjoittaa, että journalistinen kenttä on heikosti autonominen esimerkiksi sosiologiseen kenttään verrattuna.

Schudson (2005, 215) pohtii kuinka autonomista journalismin tulisi olla demokratian näkökulmasta? Lisäksi hän kysyy, mistä journalismin tulisi olla autonominen. Jos journalismi olisi täysin autonominen valtioon ja markkinoihin nähden, olisiko journalismi tuolloin autonomista? (Schudson 2005, 218) Waisbord (2013; 11, 149) huomauttaa, etteivät eri alojen professiot ole eristyksissä muista, vaan ne ovat jatkuvasti tekemisissä toistensa kanssa ja ne käsitetään suhteessa toisiinsa. Journalismin kyky tietää maailmasta ja todellisuudesta riippuu muiden laitosten tietämisen tavoista (Kunelius 2000, 6). Tämä herättää kysymyksen: onko täysin autonominen journalismi edes mahdollista, saati tavoiteltavaa?

Käytännössä autonomia on usein eräänlainen huomaamaton sopimus siihen asti, kunnes sitä uhataan ja rikotaan. Sitä ei usein ajatella, eikä se välttämättä näy toimituksen arjessa, mikäli kaikki toimii hyvin ja autonomiaa kunnioitetaan. Autonomiaan liittyviä kysymyksiä aletaan pohtia vasta tilanteissa, joissa toimituksen ulko- tai sisäpuolelta esitetään toiveita tai vaatimuksia, joita ei pidetä hyväksyttävänä.

2.2 Talouden aiheuttamat jännitteet

Journalismin rahoitus aiheuttaa jännitteitä. Autonomiata tarkasteltaessa on ymmärrettävä, kuinka suuri osuus rahoituksesta tulee miltäkin taholta. Kuka rahoittaa julkaisun, ketkä ovat mainostajia, kuka maksaa mainokset ja mistä lähteistä lehti saa avustuksia? (Bourdieu 2005, 43–44) Tämän ymmärtäminen on tärkeää siksi, että journalistit ja lehdet eivät toimi tyhjiössä, vaan julkaisua rahoittavalla taholla on aina jonkinlaista valtaa myös journalismiin, vaikkei sitä myönnettäisikään.

Suomen Partiolaiset on tarkastellut ylioppilaskuntien ja puolueiden lehtiä ja vertaillut niissä viittä eri asiaa: kuka niitä julkaisee, onko lehti journalistinen, miten päätoimittaja valitaan, onko päätoimittaja kokopäiväinen ja onko lehdellä palkattu toimitussihteeri. Ylioppilaskuntien lehdet ovat niiden itsensä julkaisemia, lukuun ottamatta Ylioppilaslehteä. Tarkastelu on osa järjestön selvitysprojektia, jossa pohditaan mahdollisuutta perustaa uusia journalistinen verkkomedia lakkautetun journalistisen Partio-lehden tilalle. Puolueiden lehdet ovat perussuomalaisia lukuun ottamatta yhtiömuotoisia. Monella lehdellä on palkattu, kokopäiväinen päätoimittaja lehdessään, ja päätoimittajan valitsee joko järjestön edustajisto tai hallitus. Palkattu toimitussihteeri on ainakin Ylioppilaslehdellä (Suomen Partiolaiset 2022, 6–7). Selvityksen tiedot ovat puutteellisia, sillä kaikista lehdistä ei ollut kaikkia tietoja saatavilla, mutta selvitys antaa yleiskäsityksen siitä, miten ylioppilaskuntien ja puolueiden lehdet Suomessa ovat organisoituneet.

Järjestö, jonka asioista lehdessä kirjoitetaan, on usein lehden kustantaja. Joissain järjestöissä lehteä rahoittaa erillinen julkaisujärjestö. Järjestölehtien suhde kustantajaan, eli lehteä julkaisevaan järjestöön, on siis usein läheisempi kuin tyypillisen median suhde kustantajaansa. Järjestölehdissä on todennäköistä kirjoittaa oman kustantajan asioista, ja sisällöt liittyvät tiiviisti lehteä kustantavan järjestön aihepiiriin. On luonnollista, että tämä aiheuttaa jännitteitä.

Koska journalistinen autonomia tarkoittaa suhteellista itsenäisyyttä muun muassa markkinavoimista, journalismin kaupallistumisen voidaan ajatella olevan yksi

autonomiaa heikentävä tekijä. Journalismi ei voi olla täysin autonomista, jos se on juurtunut markkinatalouteen (Waisbord 2013, 44).

Schudson (2005b, 103) käyttää käsitettä ”markkinoiden sensuuri”, jolla hän viittaa sananvapauden rajoittamiseen kuluttajien, mainostajien ja sijoittajien miellyttämiseksi. Hän kuitenkin huomauttaa, etteivät markkinat automaattisesti sensuroi ketään, vaan että ihmiset tekevät päätöksiä niissä uutisorganisaatioissa, joissa heillä on valtaa.

Myös Champagne puhuu taloudellisesta sensuurista, joka heijastuu lehden myyntimenestykseen. Sitä kuvataan jopa poliittista sensuuria voimakkaampana ja armottomampana. Taloudellinen sensuuri kääntyy toimituksessa toimittajia vastaan siten, että he syyttävät interventioista itseään ajattelemalla, etteivät he osaa kirjoittaa lukijoitaan kiinnostavasti. (Champagne 2005, 51)

Järjestöt eivät tavoittele voittoa, mutta monet järjestöt ajattelevat toimintaansa strategisesti ikään kuin liiketoimintana, jossa pyritään saamaan esimerkiksi jäseniä mukaan toimintaan sekä tavoitellaan mahdollisimman positiivista julkisuuskuvaa. Siksi voidaan ajatella, että kaupallistuminen näkyy myös järjestölehdissä. Samaan aikaan, kun uutismediat pyrkivät saamaan mahdollisimman paljon klikkauksia voiton maksimoimiseksi, järjestöissä mukaudutaan samaan ajattelutapaan olettaen, että järjestön strategiset tavoitteet toteutuisivat lehden avulla paremmin. Klassisen näkemyksen mukaan journalismin markkinakelpoisuus ja professionaalisuus ovat toisiaan poissulkevia. Kun markkinakelpoisuus paranee, professionaalisuus rapautuu (Pietilä 2010, 25).

2.3 Professionaalisuus

Professionaalisuuden määritelmä on moninainen, ja eri konteksteissa käsite ymmärretään eri tavoin. McQuailin määritelmän mukaan professio viittaa tietyn ammatin jäseniin, jotka ylläpitävät tiettyjä teknisen suorituksen tasovaatimuksia ja etiikkaa itsesääntelyn keinoin. Professioneihin kuuluu koulutusta ja sääntelyä siitä, ketkä pääsevät harjoittamaan ammattia. (McQuail 2010, 567) Professionalismin voi määritellä myös ammatillisen ryhmän pyrkimykseksi tiedon monopolisointiin (Konttinen 1998, 30).

Kunelius määrittelee professionalismin uskoksi asiantuntija-ammattilaisuuden voimaan (1998, 207).

Ahva erottaa neljä tasoa professionaalisuuden ymmärtämiseen (2010, 74–75)

1. Professionaalisuus on elannon ansaitsemista tiettyjä taitoja harjoittamalla. Näin ajateltuna professionaalisuus on ammattimaisuutta, ja professionaalinen on amatöörin vastakohta. Jos työ on professionaalisesti suoritettu, se on suoritettu teknisesti oikein.
2. Ideologisia arvoja ja normeja, jotka liittyvät tiettyyn ammattiin. Tällä tasolla professionaalisuus ymmärretään ideologiana, joka yhdistää ammatillista ryhmää.
3. Klassinen sosiaalinen ymmärrys professionaalisuudesta: professionaalisuus määrittyy suhteessa muihin ammatteihin. Toiset ammatit ovat professioita, toiset eivät.
4. Diskursiivinen näkemys, jonka mukaan professio rakennetaan ammatinharjoittajien välisessä diskurssissa ja sitä pidetään yllä saman ammatinharjoittajien kesken.

Journalismin asema professionaalisuudella on kiistelty. Raja professioiden ja ei-professioiden välillä on häilyvä ja siitä ollaan eri mieltä (Konttinen 1998, 29). Joillain, mutta ei kaikilla, profession kriteereillä, journalismi täyttää profession vaatimukset (McQuail 2010, 567). Pietilän määritelmän mukaan profession erottaa muista ammateista se, että se perustuu teoreettiseen ja tieteelliseen tietoon, jota opiskellaan akateemisessa koulutuksessa). Kun tarkastellaan esimerkiksi Pietilän (2012, 90) määritelmää sekä klassista sosiologista näkemystä, on kiistanalaista, onko journalismi professio. Journalismin harjoittamiseen on jo yli sadan vuoden ajan tarjottu koulutusta yliopistoissa ja muissa korkeakouluissa (Pietilä 2012, 28). Käytännössä melkein kaikilla toimittajilla on ylemmän asteen koulutustaustaa, mutta se ei välttämättä ole journalistiikasta.

Journalistit eivät yleisesti halua, että kukaan alan ulkopuolelta myöntää lupia, pätevöittää tai luokittelee heitä. Toimittajan ammattiin ei myöskään ole tiettyjä taitoja, jotka kaikkien alalla olevien pitäisi hallita. (Weaver 2005, 44). Toimittajan työhön

vaadittavat taidot eivät ole myöskään sellaisia, joita alan ulkopuolisilla ei voisi olla. Journalisteilla on esimerkiksi usein hyvät kommunikaatiotaidot, mutta nuo taidot eivät ole uniikkeja vain journalisteille (McQuail, 2005, 53)

Ajatus journalismista professiona heräsi Suomessa 1800-luvun jälkipuolella. 1920-luvulla tapahtui paljon konkreettisia asioita alan professionalisoitumiseksi: ammattijärjestö perustettiin, toimittajakoulutus käynnistettiin ja alan tutkimuksessa sekä itsesääntelyssä otettiin ensiaskelia. Viimeistään 1900-luvun jälkipuolella ajatus professiosta suomalaisessa journalismissa alkoi vahvistua myös muiden kuin toimittajien itsensä silmissä Journalismissa korostui tuolloin ammatillinen harkinnan itsenäisyys, ja toimittajien arvot nähtiin suhteellisen pysyvinä. (Jyrkiäinen 2008, 11) Nykyään professionaalisella journalismilla ei ole samanlaista hallitsevaa asemaa uutiskentällä kuin sillä oli ennen. Muuttuneessa mediaympäristössä yksilöt, organisaatiot ja jopa robotit tekevät uutisia. Ei ole enää selvää, ketkä tuottavat uutisia ja ketkä ovat journalisteja. (Waisbord 2013, 215–217)

Koljosen mukaan ammattijärjestöjä, alan koulutusta sekä tutkimusta ja itsesääntelyä voidaan pitää profession keskeisinä piirteinä (Koljonen 2013, 94–135). Koska järjestöissä tehdään asioita usein vapaaehtoisvoimin, myös järjestölehtiä tehdään usein harrastepohjalta. Voisi kysyä, ovatko harrastepohjaiset järjestölehdet ylipäättänsä julkaisuja, joiden tulisi toimia professionaalisesti ja allekirjoittaa journalismiprofessionille tyypilliset arvot? Professionaalisuuden puute tee lehdestä välttämättä huonompaa. Pienessä paikallisjärjestössä lehteä saatetaan tehdä ilman minkäänlaista kokemusta tai ymmärrystä lehden tekemisestä, mutta se voi olla silti merkityksellistä, laadukasta ja arvokasta niin tekijöille kuin lukijoille.

Osa järjestölehdistä kuuluu alan itsesääntelyn piiriin eli Julkisen sanan neuvoston alaisuuteen Suomessa, ja ainakin nämä järjestölehdet osoittavat muodollisesti halukkuutensa pyrkiä tiettyyn professionaalisuuteen ja sitoutua alalla vallitseviin eettisiin ohjeisiin.

2.4 Journalistin ohjeet – tae autonomiasta ja professionaalisuudesta?

Journalismin alan itsesääntely tapahtuu Julkisen sanan neuvoston ja Journalistin ohjeiden kautta. Julkisen sanan neuvosto ei anna tuomioita tai rangaistuksia, vaan arvioi kantelujen pohjalta, onko jossain jutussa rikottu journalistista periaatteita. (Mäntylä 2008, 200). Neuvosto voi myös antaa oma-aloitteisesti lausuntoja journalismietiikkaan liittyvistä ilmiöistä.

Journalistin ohjeet ovat keskeinen osa journalismin ammatillistumista Suomessa (Järvi 2016, 83). Ensimmäiset journalistin ohjeet olivat nimeltään ”Etikettisäännöt Suomen sanomalehtimiehille”, ja ne vahvistettiin Suomen sanomalehtimiestenliitto – Finlands Journalist förbund ry:n liittohallituksessa vuonna 1958. Ohjeita on uudistettu noin kerran vuosikymmenessä. (Tiilikka 2008, 69)

Journalistin ohjeet ovat mediatalojen omien ohjeistusten ohella alan ammattieettiset ohjeet, joita journalistit arvostavat korkealle. Journalistin ohjeisiin sitoutuneet mediat saavat käyttää vastuullista journalismia -merkkiä julkaisussaan.

98 prosenttia World of Journalism -kyselyyn vastanneista suomalaisista toimittajista oli vähintään jossain määrin yhtä mieltä siitä perusajatuksesta, että journalistien on noudatettava ammattieettisiä ohjeita työssään aina tilanteesta ja kontekstista riippumatta (Pöyhtäri ym. 2014, 17–18).

Journalismin alan itsesääntelyn koodistot on laadittu korostamaan ammatillista riippumattomuutta eli autonomiaa (Kunelius 1998, 214). Journalistin ohjeisiin eli alan itsesääntelyyn sitoutumista voidaan pitää ulkoisena osoituksena pyrkiä noudattamaan journalismiprofession ideologisia arvoja, kuten autonomiaa. Pelkkä muodollinen sitoutuminen Journalistin ohjeisiin ei kuitenkaan ole yksiselitteinen merkki professionaalisuudesta tai autonomiasta.

Journalistin ohjeisiin kiteytyvät professionille tärkeät arvot käytännössä.

Esimerkiksi, kun tarkastellaan kirjallisuuskatsauksen johdossa esittelemiäni Deuzen kokoamia arvoja, ne voidaan tunnistaa Journalistin ohjeissa. Esimerkiksi:

”Journalisti on vastuussa ennen kaikkea lukijoilleen, kuulijoilleen ja katselijoilleen. Heillä on oikeus saada tietää, mitä yhteiskunnassa tapahtuu.” (Journalistin ohjeet, 1) viittaa julkisen palvelun ihanteeseen. ”Journalistilla on mahdollisuus kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa lain, henkilökohtaisen vakaumuksen tai ammattietiikan kanssa” (Journalistin ohjeet, 5) on eettisyyden arvon toteutumista käytännössä.

”Journalistin velvollisuus on pyrkiä totuudenmukaiseen tiedonvälitykseen” (Journalistin ohjeet, 8) taas viittaa objektiivisuuden arvoon.

Journalistin ohjeista löytyy useampi kohta, joilla viitataan autonomiaan. Esimerkiksi kohdat 2–4 liittyvät rakenteellisen autonomian puolustamiseen.

”Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.” (Journalistin ohjeet, 2)

”Journalistilla on oikeus ja velvollisuus torjua painostus tai houkuttelu, jolla yritetään ohjata, estää tai rajoittaa tiedonvälitystä.” (Journalistin ohjeet, 3)

”Journalisti ei saa käyttää asemaansa väärin. Hänen ei pidä käsitellä aiheita, joihin liittyy henkilökohtaisen hyötymisen mahdollisuus eikä vaatia tai vastaanottaa etuja, jotka voivat vaarantaa riippumattomuuden tai ammattietiikan.” (Journalistin ohjeet, 4)

Journalistin ohjeiden viides kohta taas huomioi journalistin yksilöllisen autonomian.

”Journalistilla on mahdollisuus kieltäytyä tehtävistä, jotka ovat ristiriidassa lain, henkilökohtaisen vakaumuksen tai ammattietiikan kanssa.” (Journalistin ohjeet, 5)

Journalistin ohjeet velvoittavat siis niihin sitoutuneita medioita toteuttamaan käytännössä journalismiprofessionille tyyppisiä arvoja, kuten julkista palvelua, eettisyyttä, objektiivisuutta ja autonomiaa.

2.5 Yhteenveto

Järjestölehtien autonomiaa voivat uhata monenlaiset tekijät: läheiset suhteet saattavat haitata riippumattomuutta ja vähentää kriittisyyttä, journalismia saatetaan pitää järjestölle tärkeänä resurssina ja lehden rahoitus aiheuttaa jännitteitä. Autonomia ei ole

itsestäänselvyys perinteisessä mediassa, jossa on yleensä järjestöjä paremmat resurssit toimia, joten ei ole ihme, että järjestölehdissä kipuillaan autonomian kanssa. Järjestölehdissä professionaalisuuden aste saattaa myös vaihdella paljon, joten kaikki eivät välttämättä edes näe autonomian olevan asia, josta järjestölehtien pitäisi pitää kiinni.

Järjestölehtien ei tarvitse olla täysin ”professionaalisesti” tehtyjä, vaan ne voivat olla paikkoja oppia ja kokeilla journalismin tekemistä. Kuitenkin Journalistin ohjeisiin sitoutuminen tarkoittaa käytännössä vastuullisen journalismin tekemistä, ja lehden autonomia on keskeinen osa sitä. Silti lehteä tulisi tehdä vastuullisesti, ja lukijoille tulisi tehdä selväksi, millaisesta julkaisusta on kyse ja miten sitä tehdään. Mikäli Journalistin ohjeisiin sitoudutaan muodollisesti, ne velvoittavat myös tekemään journalistiset päätökset itsenäisesti oman toimituksen sisällä.

Järjestölehtiä tutkiessa minua kiinnostaa erityisesti lehtien rakenteellinen autonomia organisaatiotasolla, eli miten autonomisia lehtien toimitukset ovat suhteessa niihin järjestöihin, joiden jäsenille lehteä tehdään. Järjestölehdessä rakenteellinen autonomia tarkoittaa sitä, ettei esimerkiksi järjestön johdolla ole sananvaltaa lehden sisältöihin. Käytännössä järjestö lehdessä päättää linjasta ja rekrytoi lehden päätoimittajat, mutta sisältöihin se ei voi puuttua autonomisessa järjestölehdessä. Kuitenkin järjestölehdissä rakenteellisen ja henkilökohtaisen autonomian välille on vaikeampi vetää rajaa, sillä esimerkiksi järjestöjohtaja saattaa olla lehden päätoimittaja, eli sama henkilö saattaa olla samaan aikaan sekä toimituksen sisäpuolella että ulkopuolella.

3 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimukseni on tarkoitus selvittää järjestölehtien tekijöiden arvioita autonomiasta omissa lehdissään. Autonomia on uhattuna, kun esimerkiksi järjestön johto tai muu taho pyrkii vaikuttamaan lehden tekemiseen ja sisältöihin. Kysely pyrkii selvittämään, kuinka yleisiä tällaiset vaikutusyritykset ovat.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millainen suhde järjestölehdillä on taustayhteisöihinsä?
2. Tapahtuuko järjestölehtiin vaikutusyrityksiä toimitusten ulkopuolelta?
3. Millaisia vaikutuksia mahdollisilla vaikutusyrityksillä on järjestölehtiin ja niiden tekijöihin?

Sisällytän tässä tutkimuksessa järjestölehtiin ne lehdet, joita julkaistaan jonkin tietyn järjestön jäsenille. En laske järjestölehdiksi tieteellisiä julkaisuja, joiden sisältö painottuu vertaisarvioituihin tieteellisiin artikkeleihin. Järjestölehtiä on Suomessa paljon, ja niiden kaikkien tutkiminen olisi mahdotonta. Olen rajannut tutkimukseni järjestölehtiin, jotka kuuluvat Julkisen sanan neuvoston alaisuuteen, eli ovat sitoutuneet noudattamaan Journalistin ohjeita.

Journalistin ohjeiden 2. pykälässä todetaan, että ”Tiedonvälityksen sisältöä koskevat ratkaisut on tehtävä journalistisin perustein. Tätä päätösvaltaa ei saa missään oloissa luovuttaa toimituksen ulkopuolisille.” (JSN 2011) Journalistin ohjeisiin sitoutuneet lehdet siis pyrkivät toimimaan autonomisesti suhteessa ulkopuolisiin tahoihin, kuten järjestön johtoon, tietolähteisiin ja mainostajiin, ja niitä voi tarkastella journalistisina julkaisuina.

Valitsin kyselytutkimuksen empiiriseksi tutkimusmenetelmäksi, koska sillä tavoitan tarpeeksi monipuolisesti järjestölehtien toimituksia ja saan mahdollisimman kattavan kuvan niistä. On huomattava, että kyselyyn osallistuvat lehdet edustavat järjestölehtikentän professionaalisimpia julkaisuja, eivätkä tulokset kerro pienempien paikallisyhdistysten omista julkaisuista ja niissä tapahtuvissa tilanteista. Haluan selvittää, kuinka yleistä suomalaisissa järjestölehdissä on kipuilla autonomian kanssa ja kohdata vaikutusyrityksiä.

3.1 Kyselytutkimus tutkimusmenetelmänä

Kyselymenetelmien vahva puoli on, että sillä saadaan tehokkaasti tietoa suuren ihmismäärän toiminnasta, asenteista ja mielipiteistä (Alkula ym. 1995, 119). Saan tällä menetelmällä tehokkaammin tietoa kuin esimerkiksi haastattelemalla järjestölehtien toimittajia tai vierailemalla toimituksissa. Koska järjestölehtien tekijät vastaavat kyselyyn erikseen ja toisistaan tietämättä, kyselyn tulokset kertovat koko vastaajaryhmän ajattelutavoista.

Kyselyn kohderyhmää ovat järjestölehtien päätoimittajat, toimitussihteerit, toimittajat ja vastaavissa rooleissa toimivat. Kyselyn otos antaa mahdollisuuden vertailla, näkevätkö eri asemissa toimivat journalistit autonomian samalla tavoin.

Kyselylomake sisältää yksivalinta- ja monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Yksivalinta- ja monivalintakysymysten eroavaisuutena on, että yksivalintakysymyksessä vastaaja voi valita vain yhden vastausvaihtoehdon, ja monivalintakysymyksessä vastaaja voi valita kaikki itselleen sopivat vaihtoehdot. Yksivalintakysymysten analyysi on suoraviivaisempaa, koska muuttujien valinnat ovat toisiaan poissulkevia. Monivalintakysymyksissä vastaukset voivat olla kasautuvia.

Avovastauksista taas voi tehdä tulkintoja vastaamisen kontekstista, kuten esimerkiksi siitä ilmapiiristä, jossa toimittajat työskentelevät. Avoimet kysymykset antavat kyselyn vastaajille tilaisuuden kertoa jopa sellaisista ilmiöistä, joita en ole kyselyä laatiessani osannut ajatella. Myös joihinkin yksi- ja monivalintakysymyksiin lisäsin avoimen kommentointikentän vastaajille, jotta he voivat halutessaan selventää antamiaan vastauksiaan sanallisesti.

Kyselylomake ei ole sattumanvarainen kokoelma, vaan harkittu ja jäsennelty kokonaisuus (Alkula ym. 1995, 130). Valmistellessani kyselyä pohdin, mitä tietoa haluan kerätä ja millaisilla kysymyksillä saisin sen kerättyä parhaiten. Lisäksi pyrin mahdollisimman tiiviiseen kyselyrunkoon, sillä kyselyissä kato lisääntyy kysymysten

määrän lisääntyessä (Heikkilä 2014). Ryhmittelin kysymykset kahdeksaan kysymysryhmään, jotka ovat:

1. Kyselyn vastaajan taustatiedot
2. Lehden taustatiedot
3. Lehden toimituksen suhde järjestön johtoon
4. Lehteen kohdistuvat vaikutusryitykset
5. Vaikutusryitysten yleisyys
6. Toimituksen reagointi vaikutusryityksiin
7. Vaikutusryitysten vaikutukset lehden sisältöihin ja tekijöihin
8. Vapaa sana

Kyselomakkeessa on yhteensä 25 kysymystä. Kyselyssä kysytään tekijöiden kokemista vaikutusryityksistä viimeisen kahden vuoden ajalta, joten kysely kertoo ensisijaisesti 2020 alkuvuodesta 2022 alkuvuoteen välisestä tilanteesta Toki kyselyn vastaajien kokemuksiin ja ajatuksiin vaikuttavat myös aiemmin koetut asiat.

Kyselylomakkeet kertovat tekijöidensä ajatuksista (Alkula ym. 1995, 120). Kun tein kyselylomaketta, yritin eläytyä vastaajan asemaan muistelemalla niitä kokemuksia, joita minulla oli toimiessani järjestölehden päätoimittajana. Tutkijan omat kokemukset voivat edistää tutkimuksen tekemistä, ja niitä voi käyttää hyväksyttävänä tiedon lähteenä (Alkula ym. 1995, 30). Esimerkiksi vaikutusryityksistä koskevien monivalintakysymysten vaihtoehdot muodostin sen perusteella, millaisia vaikutusryityksiä olen itse kokenut tai kuullut muissa järjestölehdissä tai yleisesti mediassa tapahtuneen. Saattaa myös olla, että järjestölehtiin vaikutetaan tavoilla, joita en ole osannut ottaa huomioon tai ajatella kyselyä laatiessani. Tätä varten olen antanut kyselyn vastaajille tilaa kertoa kokemistaan vaikutusryityksistään myös avoimissa vastauksissa.

Hyödynsin kyselyn teossa useita henkilöitä verkostossani. Pyysin palautetta kyselystä muutamilta ystävilteni, jotka toimivat tai ovat toimineet järjestölehdissä, eli jotka ovat tai olisivat aikaisemmissa rooleissaan olleet kyselyn kohderyhmää. Lisäksi sain palautetta toimittajien kohtaamia painostusryityksiä tutkineelta Ilmari Hiltuselta, jonka kyselylomakkeesta myös otin mallia (Hiltunen & Suuronen, 2019). Palautetta antoivat myös oma graduohjaajani Heikki Heikkilä sekä muutamat graduseminaarin opiskelijat.

Yksi keskeinen muutos, jonka tein palautteen perusteella, oli että muutin määritelmäni järjestölehdistä. Aiemmin olin määritellyt, että järjestölehteä julkaisee jokin järjestö. Eräs palautteenantajista huomautti, että heidän järjestölehdellään on erillinen julkaisujärjestö, jotta lehti voisi paremmin pitää kiinni riippumattomuudestaan. Näin muutin järjestölehden määritelmäksi kyselyyn, että järjestölehteä tehdään tietyn järjestön jäsenille. Kyselyn lähetettyäni huomasin, ettei tämäkään määritelmä ole täydellinen, sillä osa vastaajista otti minuun yhteyttä ja kertoi, että heidän lehtensä on järjestön julkaisema yleisaikakauslehti, eli he eivät koe olevansa järjestölehtiä. Järjestön julkaisemat yleisaikakauslehdet eronnevat muista järjestölehdistä niin, ettei niitä ole suunnattu järjestön jäsenille. Kyselyyn kuitenkin osallistui myös tällaisia järjestön julkaisemia yleisaikakauslehtiä, ja heidän vastauksensa sopivat mielestäni hyvin aineistoon, sillä niitä julkaistaan järjestöissä. Jotkut kyselyyn vastanneet taas määrittelivät oman lehtensä jäsenlehdiksi eikä järjestölehdiksi. Tutkimuskohteen, eli tässä tapauksessa järjestölehden määritelmä on siis hyvin hankala, enkä ole edes tutkimuksen teon jälkeen onnistunut rajaamaan sitä täysin tarkasti.

Palautteen perusteella hahmotin paremmin, miten voin kysyä järjestöjen välisistä suhteista ja vaikutusyritysten vaikutuksista. Näistä asioista kysyminen oli vaikeampaa kuin esimerkiksi siitä, kuinka usein vaikutusyrityksiä kohdataan. Sain myös ideoita siitä, miten vastaajien professionaalisuutta voisi erotella analyttisesti. Alkuun olin pohtinut kysyväni vastaajien kuulumisesta Journalistiliittoon sekä heidän suorittamistaan journalistiikan tai muun vastaavan oppiaineen opinnoista, mutta palautteen perusteella jätin nämä kysymykset pois. Journalistiliittoon kuuluminen ei välttämättä kerro professionaalisuudesta, vaan voi olla monelle pikemminkin taloudellinen tai vakaumuksellinen kysymys. Journalismiprofession harjoittaminen ei myöskään vaadi alan opintoja, vaan alalla on myös runsaasti muita aineita opiskelleita ammattilaisia. Professionaalisuuden mittaamiseksi jäi kysymys työvuosista alalla. Tämäkään kysymys ei jälkikäteen ajateltuna kerro kokemuksesta journalistisesta työstä, sillä kysymystä ei määritelty sen tarkemmin. Osa vastaajista on voinut laskea kokemukseksi vuodet

täysin journalistisen työn parissa, osa on voinut laskea ne vuodet, jolloin hän on muun työn ohella tehnyt järjestölehteä.

Palautteen perusteella tein myös ratkaisun, etten kysy järjestöjen tai lehtien nimiä, vaan vastaajat voivat vastata kyselyyn täysin anonyymisti. Tämän ratkaisun tein siksi, että kyselyssä kysytään vaikeista asioista. Tutkimuksen tarkoitus ei ollut paljastaa lehtiä, jotka eivät noudata Journalistin ohjeita tai jotka toimivat eettisesti epäilyttävästi, vaikka kyselyn aihepiiri liittyykin autonomian kannalta ongelmallisiin tilanteisiin. Halusin saada kyselyn vastaajien luottamuksen, ja kerroinkin kyselyn saatekirjeessä, että tutkimus on osa pro gradu -tutkielmaani ja pyrin kertomaan avoimesti tutkimuksesta sekä siitä, miten vastauksia käsitellään ja julkaistaan.

Kysely toteutettiin LimeSurvey-työkalulla, ja se lähetettiin 203 vastaajalle 21. maaliskuuta 2022. Vastausaikaa oli noin puolitoista viikkoa, eli 30. maaliskuuta asti. Kyselyn lähettämisen jälkeen vastaajille lähetettiin kaksi muistutusviestiä ennen kyselyn sulkeutumista. Viestit osallistujille pyrittiin laittamaan niin, että niitä tulisi osallistujille eri viikonpäivinä ja eri kellonaikoina, jotta se tavoittaisi mahdollisimman laajasti vastaajajoukkoa.

3.2 Tutkimuksen osallistujien valinta

Julkisen sanan neuvostoon kuulutaan Suomessa jäsenjärjestöjen kautta. Suomessa suurimmat järjestölehdet kuuluvat alan itsesääntelyn piiriin joko Aikakausmedia ry:n tai Kulttuuri-, mielipide- ja tiedelehti ry:n (Kultti ry) kautta. Näihin järjestöihin on mahdollista kuulua myös, vaikka ei olisikaan sitoutunut Journalistin ohjeisiin. Julkisen sanan neuvosto ei itse listaa nettisivuillaan siihen kuuluvia medioita, vaan ainoastaan jäsenjärjestöt, joiden sivuilla on tarkempi listaus jäsenenä olevista medioista.

Aikakausmedian nettisivuilta löytyvässä listauksessa näkyvät jäsenmediat ja niiden julkaisijat. Lisäksi lista osoittaa, ovatko mediat journalistisia. Toimituksellista sisältöä julkaisevien lehtien on nimettävä vastaava toimittaja sekä noudatettava Julkisen sanan

neuvoston Journalistin ohjeita sekä liiton käytännesääntöjä mainonnan tunnistettavuudesta (Aikakausmedia 2016).

Aikakausmedian sivuilla ei ole omaa luokkaa järjestölehdille, joten olen itse käynyt lehdet lävitse ja tarkastellut niiden julkaisijatahoja sekä sitä, kenelle julkaisu on suunnattu. Yleensä järjestölehdissä julkaisija on se järjestö, jonka jäsenille lehteä tehdään, mutta joissain tapauksissa julkaisija saattaa olla erillinen organisaatio. Omien laskujeni mukaan Aikakausmedia ry:n jäsenenä on 114 järjestölehteä, joista 108 lasketaan ”journalistiseksi julkaisuksi”.

Toisena järjestölehtien kartoittamisessa käytettynä tietolähteenä ovat Kultti ry:n nettisivut. Kultti ry:n nettisivuilla on listattuna 166 jäsenlehtiä, joista 113 luokittelisin järjestölehdiksi oman läpikäyntini perusteella. Kultti ry:n nettisivuilla ei näy suoraan, onko lehti Julkisen sanan neuvoston alaisuudessa ja sitoutunut Journalistin ohjeisiin, joten myös tämän arvioin itse käymällä läpi jokaisen järjestölehden nettisivuston ja joidenkin lehtien tapauksessa myös näköislehdet. 113 järjestölehdessä vain 11:n nettisivuilla lukee maininta, että lehti on Julkisen sanan neuvoston alaisuudessa eli sitoutunut Journalistin ohjeisiin. Tällaiseksi maininnaksi olen myös laskenut lehden nettisivuilla tai näköislehdessä näkyvän Vastuullista journalismia -merkin, jota Julkisen sanan neuvoston alaisuudessa toimivat, Journalistin ohjeisiin sitoutuneet lehdet saavat käyttää. Kultti ry:n jäsenenä on hyvin todennäköisesti myös muita Journalistin ohjeisiin sitoutuneita medioita, mutta tämä ei tule heidän nettisivuillaan ilmi. Kultti ry:stä kyselyyn osallistui vain murto-osa lehtiä, ja todennäköisesti olisin voinut saada kattavamman listan JSN:n sitoutuneista järjestölehdistä, mikäli olisin ollut yhteydessä suoraan Kultti ry:hyn. Lehti voi myös kuulua sekä Kultti ry:hyn että Aikakausmedia ry:hyn. Tällaisia lehtiä oli minun otannassani yksi kappale.

Päädyin arvioon, jonka mukaan järjestölehtiä olisi Aikakausmedia ry:n ja Kultti ry:n jäsenenä yhteensä 226 lehteä, joista 119 on journalistisia julkaisuja. Näitä 119 lehteä lähestyin sähköpostitse. Näiden 119 valitun lehden nettisivuilta 109 lehden kohdalta

löytyi tekijöiden yhteystietoja. Joissain lehdissä oli ainoastaan päätoimittajan tai toimitussihteerin yhteystiedot, joissain myös muutaman toimittajan. Kokosin nämä yhteystiedot itselleni excel-tilukkuun, ja kysely lähti 203 sähköpostiosoitteeseen. Kyselyn lähettämisen jälkeen sain takaisin seitsemän sähköpostiviestiä, joissa kerrottiin tavoittelemani henkilön vaihtaneen työpaikkaa, jääneen eläkkeelle tai olevan sairauslomalla, joten poistin lähetyslistalta nämä seitsemän sähköpostiosoitetta. Yhden työpaikkaa vaihtaneen henkilön sähköpostiosoitteen tilalle sain uuden sähköpostiosoitteen, johon lähetin kyselyn. Näin lomakkeen sai vastattavakseen 197 järjestölehden tekijää.

4 TULOSTEN ANALYSOINTI

Kyselyn täytti kokonaisuudessaan 66 vastaajaa, joiden vastauksia analysoin tässä osiossa. Vastausprosentti on siis 33,5. Vastausprosentin ollessa matala kyselyn tuloksia ei voi yleistää koko järjestökenttään, eikä voi esimerkiksi sanoa, kuinka suuressa osassa kaikista järjestölehtiä koetaan vaikutusyrityksiä. Se antaa kuitenkin arvokasta tietoa järjestölehtien tilasta Suomessa. Kyselyn avasi lisäksi 27 vastaajaa, jotka eivät täyttäneet kyselyä loppuun asti. Nämä vastaajat ovat voineet olla uteliaita sen suhteen, mitä kyselyssä kysytään, mutta ovat huomanneet, ettei kyselyn aihepiiri kiinnosta tai kosketa heitä. Kyselyyn vastanneiden joukkoa on voinut myös karsia se, että kyselyssä keskityttiin järjestölehdissä tapahtuviin ongelmatilanteisiin. Todennäköisesti vastaajia olisi tullut enemmän, jos kyselyn aihepiiri olisi ollut positiivisempi ja järjestölehdet olisivat päässeet ylpeinä kertomaan niistä hyvistä asioista, joita he tekevät.

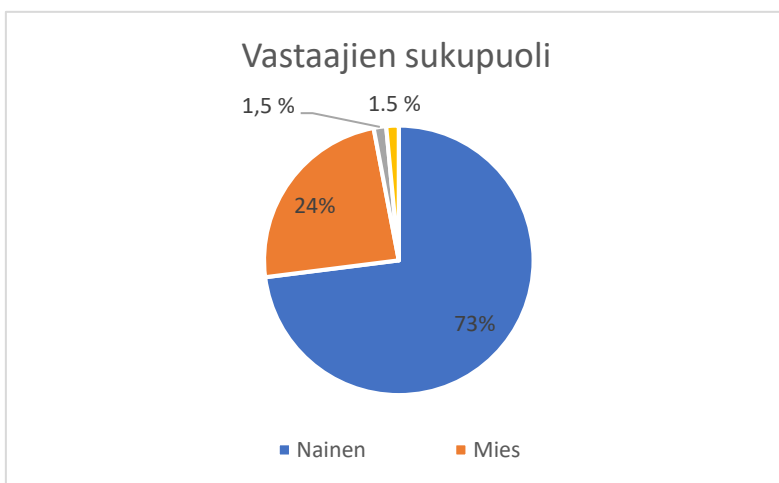
Kyselyn loppuosa, jossa kysytään tarkemmin vaikutusyrityksistä, niiden yleisyydestä, toimitusten reaktioista niihin sekä niiden vaikutuksista, voi tuntua epärelevantilta niille vastaajille, jotka eivät ole kokeneet vaikutusyrityksiä. Näin kyselyn vastaajajoukoksikin on todennäköisesti valikoitunut suhteellisen paljon sellaisia lehtiä, joissa näitä vaikutusyrityksiä esiintyy, ja se varmasti vaikuttaa tuloksiin. Ihmiset antavat mielellään tietoa aiheista, joita he pitävät mielekkäinä ja tärkeinä oman elämänsä kannalta (Alkula ym. 1995, 67).

Sen lisäksi, että kysely on tuottanut minulle määrällistä aineistoa, käsitellen tuloksia myös laadullisen analyysin keinoin. Vastaajien tuottamat avovastaukset ovatkin hyvin hedelmällisiä tämän tutkimuksen kannalta, ja tarjoavat paljon tietoa aiheesta. Suhteellisen pienen vastaajajoukon etuna on, että avovastauksiin on mahdollista perehtyä syvällisesti.

4.1 Tietoa kyselyyn vastanneista

Kyselyssä kysyttiin vastaajien sukupuolta (taulukko 1) yksivalintakysymyksellä. Ikää ja kokemusta journalistisesta työstä kysyttiin kysymyksellä, johon pystyi syöttämään lukuja vastaukseksi.

Taulukko 1: Vastaajien sukupuoli (n=66)

Kyselyyn vastanneet ovat 22–71-vuotiaita, keskimäärin 48-vuotiaita. Heillä on kokemusta journalistisesta työstä 0–50-vuotta, keskimäärin 18 vuotta. Kuten jo aiemmin pohdinnassani esitin, vastaukset kokemuksesta journalistisesta työstä eivät ole vertailukelpoisia toisiinsa nähden, sillä osalla vastaajista kokemus saattaa kokoaikaisesta journalistisesta työstä, ja osalla työstä, johon sisältyy vain vähän toimittajan työtä vastaavia töitä.

Sitä, toimiiko vastaaja järjestölehdessä työsuhteessa, freelancerina vai vapaaehtoisena tai harrastajana, kysyttiin yksivalintakysymyksellä (taulukko 2), jossa neuvottiin valitsemaan omaa tilannetta parhaiten kuvastava vaihtoehto. Kysymyksen vastausta sai täydentää vapaalla kommentilla.

Taulukko 2: Työskentelen järjestölehdessä...

Vastaus	%	N=
Työsuhteessa	85 %	56
Freelancerina	6 %	4
Vapaaehtoisena tai harrastajana	9 %	6
Yhteensä	100 %	66

Nämä kolme vastausvaihtoehtoa ovat onnistuneet hyvin kattamaan järjestölehdissä työskentelevien tilanteet, sillä muu-vastausvaihtoehtoa ei valittu. Kyselyssä ei kysytty erikseen sitä, saako tekijä palkkaa työstään järjestölehdessä, sillä on oletettavaa, että

työsuhteessa saa palkkaa ja freelancerina palkkioita, kun taas vapaaehtoisena tai harrastajana toimiva tekee lehteä ilman palkkaa tai palkkiota.

Suurin osa tähän kyselyyn vastanneista työskentelee järjestössä työsuhteessa. Kysely ei kuitenkaan kerro siitä, että suurin osa järjestölehtien tekijöistä tekisi järjestölehteä työsuhteessa. Työsuhteessa olevat voivat olla niitä, joiden yhteystiedot ilmoitetaan lehtien nettisivuilla ja jotka vastaavat suurimpaan osaa lehteä koskeviin yhteydenottoihin. Lisäksi kyselyn vastausaika oli myös lyhyt, vain puolitoista viikkoa, joten lehteä vain satunnaisesti tekevät eivät välttämättä ole ehtineet huomata kyselyä tai reagoida siihen yhtä nopeasti kuin ne, jotka ovat järjestössä töissä.

Kysely olisi voinut tavoittaa enemmän freelancereita, vapaaehtoisia ja harrastajia, jos se olisi lähetetty suuremmalle vastaajajoukolle. Tämä olisi myös voinut muuttaa vastausten sisältöä.

4.2 Järjestölehtien toimitukset

Vastaajan roolia lehdessä kysyttiin kysymyksellä: ”Mikä kuvastaa parhaiten rooliasi järjestölehdessä?” (taulukko 3) Kysymys muotoiltiin näin, sillä roolit ovat aina toimituksessa yksilölliset ja niitä kuvastavia titteleitä on niin monenlaisia, että kaikkia on mahdotonta luetella tarkasti. Tässäkin kysymyksessä vastaajilla oli mahdollista täydentää vastaustaan avoimella kommentilla.

Taulukko 3: Vastaajien roolit järjestölehdissä

Vastaus	%	N
Päätoimittaja tai vastaava päätoimittaja	47 %	31
Päällikkötoimittaja*	38 %	25
Toimittaja	12 %	8
Muu	1,5 %	1
Ei vastausta	1,5 %	1
Yhteensä	100 %	66

*Esim. toimituspäällikkö tai toimitussihteeri.

Kysely kohdistuu lehteä johtaville henkilöille ja kirjoittaville toimittajille, sillä he käyttävät lehdessä journalistista päätösvaltaa. Joissain järjestölehdissä voi olla

esimerkiksi graafikkoja, taittajia tai muita visuaalisia työntekijöitä. Heidät kuitenkin rajasin tietoisesti pois vastaajajoukosta, sillä he eivät yleensä tee lehdessä journalistisia päätöksiä eivätkä siten välttämättä kohtaa vaikutusyrityksiä.

Suurta päätoimittajien ja päällikkötoimittajien osuutta kyselyn vastanneissa selittänee se, että monissa lehdissä ei välttämättä ole päätoimittajan ja-toimitussihteerin lisäksi muita henkilöitä toimituksessa. Koska jokaisessa lehdessä on sananvapauslain mukaan oltava nimetty vastaava toimittaja, josta käytetään yleensä nimitystä päätoimittaja (Tiilikka 2008, 108), pienissä toimituksissa pää- ja päällikkötoimittajien osuus on suhteessa suurempi kuin isommissa toimituksissa.

Vastaajien kommentteissa käy ilmi, että työnkuvat lehdessä ovat hyvinkin laajat, sillä lehden toimitukset ovat pieniä. Esimerkiksi päätoimittaja saattaa tehdä myös kirjoittavan toimittajan työtä, sillä toimittajia ei ole lehdessä erikseen.

”Titteli on toimituspäällikkö, mutta käytännössä vastaan pitkälti myös juttujen tekemisestä ja lehden kokoamisesta yli päänsä.”

”Olisin valinnut kaksi kohtaa, eli lisäksi toimittaja. Tämä on monessa järjestölehdessä samalla tavalla eli yksi henkilö voi joutua toimimaan monessa eri roolissa (toimituspäällikkö, toimitussihteerin ja toimittaja)”

”Olen lehden ainoa täysipäiväinen työntekijä. Päätoimittajuuden lisäksi teen myös toimituspäällikön työtä, osin myös toimitussihteerin ja toimittajan.”

Toimituksen kokoa kysyttäessä vastaajia pyydettiin vastaamaan numerolla, kuinka monta tekijää lehdessä on mukana ”vakituisesti keskimäärin”. Koska lehden tekemiseen osallistuvat henkilöt voivat vaihdella ja toimituksissa saatetaan käyttää esimerkiksi freelancereita satunnaisesti, kysymyksessä pyydettiin nimenomaan vastaajan arviota keskiarvosta. Kyselyyn vastanneiden toimituksessa vakituisena mukana olevien määrä vaihteli yhden ja viidentoista välillä. Keskimäärin lehden toimituksessa on mukana neljä tekijää.

Sen lisäksi, että toimitukset ovat pieniä ja roolit lehden sisällä eivät ole kovin eriytyneet, lehden tekijöillä saattaa olla kaksoisrooli järjestössä ylipäätensä (taulukko

4). Lähes neljännes kyselyyn vastanneista järjestölehden tekijöistä toimii myös johtotehtävissä omassa järjestössään, ja lähes kolmannes vastaa järjestön viestinnästä laajemmin.

Taulukko 4: Vastaajien roolit järjestössä

Vastaus	%	N
Toimin järjestössä johtotehtävissä	23 %	15
Vastaan järjestön viestinnästä	30 %	20
Olen järjestössä jäsen tai harrastaja	5 %	3
Minulla ei ole muuta roolia järjestössä, teen vain lehteä	23 %	15
Muu rooli	18 %	12
Ei vastausta	1,5 %	1
Yhteensä	100 %	66

Vastaukset kertovat, että yli puolessa järjestölehdissä toimitusta johdetaan järjestön johdon tai viestintäjohdon voimin. Esimerkiksi järjestön puheenjohtajalle tai viestintäpäällikölle annetaan usein tehtäväksi toimia myös lehden päätoimittajana. Joissain tällaisissa tapauksissa päätoimittajan tehtävä on pelkästään muodollinen: hän ei osallistu lehden tekemiseen käytännössä, vaan sitä johtaa esimerkiksi toimituspäällikkö.

Kaksoisroolit järjestöissä kertovat siitä, että työnjako ei ole selkeästi eriytynyttä. Kaksoisrooleja voi olla henkilöresurssien vähäisyyden takia tai siksi, että päätösvalta lehden sisällöstä halutaan säilyttää järjestössä keskeisellä henkilöllä tietynlaisen linjan varmistamiseksi. Asema järjestön johdossa tai viestinnässä vaikuttaa voikin vaikuttaa kykyyn tehdä päätökset journalistisin perustein. Toimittajan oma ammatillinen tai muu asema saattaa vaikeuttaa tapahtumien riippumatonta arviointia, sillä toimittajan ollessa asianosainen jossain prosessissa tai yhdistyksessä, hänellä voi olla oma näkökulmansa asiaan (Mäntylä 2008, 142). Lehdessä, jossa tekijät ovat läheisessä yhteistyössä järjestön johdon ja viestinnän kanssa - tai jopa osittain samoja henkilöitä kuin johdossa ja viestinnässä - ei ole yhtä helppoa kirjoittaa riippumattomasti kuin lehdessä, jossa toimitus on selkeämmin erillään muusta järjestöstä. Toisaalta sillä, että järjestölehden tekijät ovat itsekin jollain tasolla sisällä järjestössä, voi lisätä heidän asiantuntemustaan järjestön toiminnasta ja sen aihepiiristä, ja siten palvella juttujen analyyttisyyttä.

Vastaajien kommenteista ilmenee, että joillain kaksoisrooleissa toimivilla henkilöillä on vaikeuksia tehdä nimenomaan journalismia järjestölehdessä. Kyse voi olla myös erilaisesta näkemyksestä järjestölehden tehtävästä, kuten aiemmin kerroin, eli järjestölehteä ei välttämättä pidetä journalistisena julkaisuna laisinkaan.

”Päätoimittaja ei toki ole toimituksen ulkopuolinen henkilö, mutta hän toimii siis tämän pestinsä ohella myös järjestön viestintäpäällikkönä, ja hyvin usein tuntuu, ettei hän erota näitä rooleja ja osaa ottaa päätoimittajana hänelle kuuluvaa vastuuta, vaan vetää viestintäpäällikön linjaa toimituksessaakin, mikä on mielestäni hyvin ahdistavaa.”

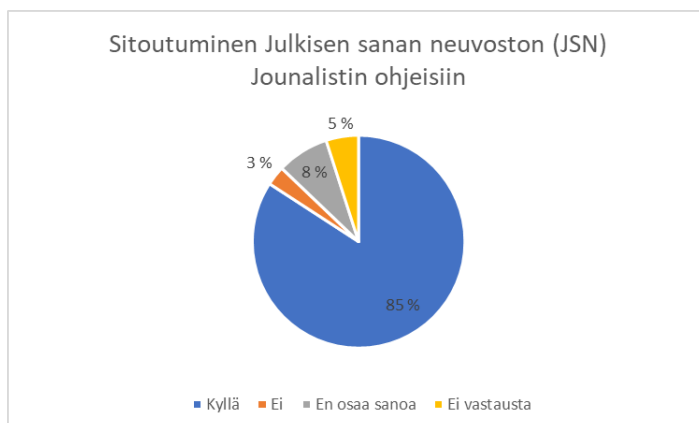
Kaksoisrooli itsessään ei ole ongelma, vaikka se voikin vaikeuttaa journalistista harkintaa. Kyselyyn vastausten perusteella löytyy myös henkilöitä, jotka osaavat pitää hyvin viestintäpäällikön ja päätoimittajan roolit erillään.

”Päätoimittaja on samalla liiton viestintä- ja markkinointipäällikkö mutta sydämeltään journalisti, ja roolit hän pitää erillään.”

4.3 Journalismia vai ei?

Valitsin tähän kyselyyn osallistujiksi ne järjestölehdet, joissa on sitouduttu noudattamaan Julkisen Sanan neuvoston (JSN) Journalistin ohjeita, sillä näitä lehtiä voidaan tarkastella journalistisina julkaisuina. Journalistisiin ohjeisiin sitoutumista kysyttiin myös kyselyssä, sillä halusin varmistua siitä, kuinka moni lehti on näihin ohjeisiin sitoutunut sekä selvittää, ovatko vastaajat itse tietoisia tästä. (taulukko 5)

Taulukko 5: Sitoutuminen Julkisen sanan neuvoston (JSN) Journalistin ohjeisiin (n=66)

85 prosenttia vastanneista kertoo, että lehti on sitoutunut noudattamaan Julkisen sanan neuvoston Journalistin ohjeita, eli suurin osa vastaajista pitää ainakin periaatteessa omaa lehteään riippumattomana julkaisuna. Loput ilmoittivat, että heidän lehtensä joko ei ole sitoutunut Journalistin ohjeisiin, he eivät tiedä tai kysymykseen jätettiin vastaamatta. Vastaukset kertovat siitä, että aivan kaikki lehdet eivät ole itsekään täysin tietoisia omasta sitoutumisestaan Journalistin ohjeisiin: edes kaikki päätoimittajat eivät olleet asiasta selvillä.

Aikakausmedia ry:hyn ja Kultti ry:hyn kuulumisesta oltiin paremmin perillä. 86 prosenttia vastaajista ilmoitti lehtensä kuuluvan Aikakausmedia ry:hyn, ja 15 prosenttia vastaajista ilmoitti lehtensä kuuluvan Kultti ry:hyn. Viisi prosenttia ei osannut sanoa.

Journalistin ohjeisiin sitoutuminen voi olla asia, josta on päätetty kauan sitten järjestössä, ja joka on unohtunut vuosien varrella tekijöiden vaihtuessa. Ei-vastauksia voi selittää myös, että Aikakausmedian sivuilla tai joidenkin lehtien sivuilla on vanhentunutta tietoa tai virhe, ja kysely on lähtenyt myös muutamalle sellaiselle medialle, joka ei toimi journalistisesti.

Periaatteellinen sitoutuminen Journalistin ohjeisiin ei tarkoita automaattisesti sitä, että lehteä pidetään myös käytännössä riippumattomana julkaisuna. Joistain vastauksista näkyy, että järjestö ja lehti ymmärretään erillisinä toimijoina tai että niillä on toisistaan erottuva institutionaalinen taustansa. Vaikka järjestö on tärkeä viitekehys lehdelle, ja käsiteltävät aiheet tulevat järjestöstä, lehti kykenee kuitenkin toimimaan itsenäisesti.

”Järjestö ja sen sisällöt ovat meille toimintamme viitekehys ja arvomaailman pohja, mutta teemme itsenäisesti kaikki journalistiset päätökset. Kaikessa tekemisessämme korostamme journalismia ja lehden roolia nimenomaan yleisaikakauslehtenä - ei järjestölehtenä. Emme ole edustamamme järjestön/järjestöjen äänitorvi, mutta journalismissamme korostamme aktiivista, tiedostavaa maailmankansalaisuutta.”

”On sovittu, että lehden ja järjestön toiminta pidetään erillään. Järjestö julkaisee lehteä, mutta lehdellä on oma journalistinen päätösvaltansa.”

”Teen ison ammattiliiton jäsenlehteä. Toimitus sijaitsee samassa talossa kuin liiton kaikki muukin toiminta. Yhteistyö liiton viestinnän kanssa on hyvin tiivistä, muiden yksiköiden kanssa melko tiivistä: Muualta talosta tulee esimerkiksi juttuvinkkejä, toiveita että tehdään lehtijuttuja esim. liiton järjestämistä tapahtumista tai julkaistavista selvityksistä yms., mutta kokemukseni mukaan kaikille on kuitenkin selvää, että lehti valikoi itse juttuaiheensa, näkökulman ja niin edelleen.”

Kirjallisuuskatsauksessani esitin ajatuksen siitä, kuinka journalismin ja viestinnän erottaa toisistaan se, palveleeko lehti järjestöä vai lukijoita. Myös tähän kyselyyn vastanneet ovat pohtineet asiaa, eikä rajanveto itselle rakkaassa järjestössä ole aina helppoa.

”Ammattiliiton lehdessä neuvottelukierros on tilanne, jossa journalistisesta työotteesta pitää pitää tarkemmin kiinni. Jutut on tehtävä edunvalvontanäkemyksellä, koska ei voi syntyä sellaista tilannetta, että liiton lehti vetää maton neuvottelijoiden alta uutisoimalla keskeneräisiä asioita. Se ei ole jäsentenkään etu. Samalla pitää kuitenkin huolehtia siitä, että tekee journalismia, liiton muu viestintä on erikseen. Journalismi tuo neuvottelukierrokseen hiukan toisenlaista näkökulmaa kuin viestintä. Voimme esimerkiksi taustoittaa asioita ja haastatella jäseniä/asiantuntijoita.”

Järjestölehtien sekä taustayhteisöjen näkemykset siitä, onko julkaistu lehti journalistinen vai ei, ovat oleellisia, sillä näkemykset tästä asiasta vaikuttavat oleellisesti järjestöjen ja lehtien välisiin suhteisiin.

4.4 Järjestöjen ja lehtien väliset suhteet

Kyselylomakkeessa kysyttiin lehtien ja järjestöjen välisistä suhteista yksivalintakysymyksellä, jossa vastausvaihtoehtoina oli erilaisia suhdetta mahdollisesti kuvaavia adjektiiveja. Vastaajia pyydettiin valitsemaan parhaiten omaa tilannettaan kuvaava vaihtoehto. (taulukko 6)

Taulukko 6: Lehden ja järjestön välinen suhde

Vastaus	%	N
Läheinen ja rakentava	79 %	52
Muodollinen, mutta toimiva	9 %	6
Epäluuloinen ja jännitteinen	3 %	2

Suhde on etäinen tai sitä ei ole	1,5 %	1
Muu, kerro seuraavassa kohdassa lisää	6 %	4
Ei vastausta	1,5 %	1
Yhteensä	100 %	66

Lähestulkoon kaikki vastaajat, jopa 88 prosenttia on tyytyväisiä suhteeseen lehden ja järjestön välillä. Koska kyseessä oli yksivalintakysymys, vastaajien oli mahdollisuus valita vain yksi vastausvaihtoehto ja suhde piti tiivistää lyhyisiin adjektiiveihin. Tämän kysymyksen vastaukset eivät luonnollisestikaan kerro koko totuutta, sillä läheinen suhde ei tarkoita sitä, etteikö suhteissa voisi olla ongelmia. Seuraavassa kysymyksessä vastaajat saivat halutessaan kuvaila suhdetta tarkemmin, ja näitä vastauksia analysoimalla saa paremman kokonaiskuvan suhteista.

”Läheinen ja rakentava kuvaa parhaiten, mutta onhan siinä vaiheita ja tilanteita, jolloin voisi sanoa myös epäluuloinen ja jännitteinen. Niissä tilanteissa joudumme perustelemaan lehden journalistista roolia ja sitä, että toimitus on se, joka tekee journalistiset ratkaisut. Mutta tosiaan pääasiassa lehden tehtävä järjestö viestinnän kokonaisuudessa ymmärretään kohtuullisen hyvin. Järjestön asiantuntijat ovat arvokkaita asiantuntijoita sekä juttujen taustoittajina että haastateltavina - ja mukavia kollegoja, joita on helppo nykäistä hihasta.”

Vertaamalla suhdekysymysten vastauksia kyselyn muihin vastauksiin paljastuu, että myös suhdettaan läheiseksi tai toimivaksi kuvailevat ovat kokeneet vaikutusyrityksiä ja pelkäävät joskus kirjoittaa kriittisesti järjestöä koskevista aiheista.

Järjestölehtien ja järjestöjen välisissä suhteissa jännitteet syntyvät useimmiten siitä, että lehden tehtävä nähdään eri tavalla. (taulukko 7)

Taulukko 7: Järjestön ja lehden näkemysten vaikutukset suhteisiin (n=66)

	Järjestön johto pitää lehteä autonomisena julkaisuna	Järjestön johto ei pidä lehteä autonomisena julkaisuna
Lehden tekijät pitävät lehteä autonomisena julkaisuna	Jaettu näkemys, vain vähän jännitteitä (ryhmä 1)	Eriävä näkemys, jatkuvia jännitteitä (ryhmä 2)
Lehden tekijät eivät pidä lehteä autonomisena julkaisuna	Eriävä näkemys, jatkuvia jännitteitä (ryhmä 3)	Jaettu näkemys, ei juuri lainkaan jännitteitä (ryhmä 4)

Nelinkentän ideana on kuvata, millaisia järjestön ja toimituksen väliset suhteet ovat olla sen perusteella, nähdäänkö lehti autonomisena julkaisuna vai ei. Mikäli toimituksessa ja järjestössä on eriävä näkemys asiasta, suhteessa on jännitteitä. Mikäli taas lehden autonomisuudesta ollaan samaa mieltä, jännitteitä on vain vähän tai niitä ei ole juuri ollenkaan. Suhteissa ei ole juuri lainkaan jännitteitä, mikäli kumpikaan ryhmä ei näe lehteä autonomisena julkaisuna. Sen sijaan lehdissä, joissa sekä järjestö että toimitus näkevät sen autonomisena julkaisuna, saattaa esiintyä jonkin verran jännitteitä samanlaisesta näkemyksestä huolimatta, kuten journalismissa yleisesti.

Teettämäni kysely ei anna tarpeeksi tietoa, jotta jokainen kyselyyn vastannut lehti voitaisiin sijoittaa nelikentälle. Kuitenkin vastaajien näkemysten perusteella kyselyyn vastasi lehtiä, jotka sijoittuvat ryhmiin 1, 2 ja 4. Kyselyyn ei vastannut lehtiä, joita sijoittaisin ryhmään 3. Toisin sanoen yksikään vastaaja ei kertonut, että järjestön johto pitäisi lehteä autonomisena julkaisuna, mutta toimituksessa ei jaeta tuota käsitystä.

Kun sekä järjestölehden tekijät että muu järjestö jakavat käsityksen lehdestä journalistisena julkaisuna, tämä on lehden autonomian kannalta paras tilanne. Silloin lehden autonomia ei ole uhattuna, vaan lehden toimitus saa rauhan tehdä journalistiset päätökset itsenäisesti.

”Järjestön johto ymmärtää päätoimittajan roolin ja itsenäisen aseman. Tunnen nauttivani järjestön johdon luottamusta päätoimittajana.”

”Nykyinen järjestön puheenjohtaja on useasti todennut ihan ääneen ja julkisesti, että lehteä tehdään journalistisin periaattein. Yhteistyötä tietysti tehdään paljon. Haastattelemme järjestön asiantuntijoita jne.”

Lehtiä, joissa tekijät itse pitävät julkaisua journalistisesti riippumattomana, mutta järjestön johto ei jaa näkemystä, esiintyi myös. Tällaisissa lehdissä yhteistyö järjestön kanssa on hankalaa, ja lehden tekijät ovat turhautuneita tilanteeseen.

”Järjestössä ei ole lainkaan ymmärretty lehden asemaa journalistisena julkaisuna, vaikka se on JSN:n jäsen, sillä lehdellä on historia ”infoläpyskänä”, jonka kautta järjestö on tiedottanut ajankohtaisista asioista. Oletetaan että lehdessä automaattisesti julkaistaan kaikki, mitä järjestön johdon jäsenet vain haluavat. Asiaa vaikeuttaa myös se, että

lehden päätoimittajalla (myös järjestön toiminnanjohtaja) ei ole käsitystä journalistisista käytännöistä tai laadusta.”

”Lehti saa toimia melko itsenäisesti, mutta järjestössä ei ymmärretä, mitä eroa on viestinnällä ja journalismilla. Järjestössä on välillä ollut oletuksena, että kaikki diipadaapa- uutiset julkaistaan lehdessäkin, vaikka olen tuottajana yrittänyt kertoa journalistisesta harkinnasta ja päätäntävallasta sekä patistaa päätoimittajaakin (joka on myös järjestön viestintäpäällikkö ja tekee lehteen yleensä vain pääkirjoituksen) muistamaan tämän. Moni järjestön edustaja ei ymmärrä, miten journalistiset jutut syntyvät, ja yhteistyö on toisinaan ollut hyvin vaikeaa.”

Joistain vastauksista näkyy, että lehdissä suhteet järjestöön voivat olla erittäin lämpimät ja yhteistyötä tehdään paljon. Näissä vastauksissa ei puhuta lehdestä riippumattomana julkaisuna, joten voi olla, että lehden rooli nähdään enemmänkin järjestön äänenkannattajana kuin journalistisena julkaisuna. Pienessä järjestössä voi olla vähemmän ammattitaitoa journalismista, jolloin toimituksen itsenäisyyttä ei välttämättä osata vaatia tai läheisyyttä järjestön johtoon ei koeta ongelmallisena. Joistain vastaajista näkyy, että he määrittelevät journalismia nimenomaan kerronnan keinojen kautta.

”Pienessä järjestössä -- julkaisun ja liiton suhde on saumaton. Samat ihmiset tekevät työtä liiton puolella ja lehdessä. Voisi jopa sanoa, että lehti on muun työn oheistuote.”

”Teemme yhteistyötä järjestön johdon kanssa, tuomme journalismin keinoin esiin järjestön näkemyksiä.”

”Päätoimittajana olen hallituksen varajäsen ja myös hallituksen alaisen viestintäjohtajan puheenjohtaja. Suhde on hyvä ja pysyin tänä vuonna mukaan myös järjestön puheenjohtajan ja järjestöpäällikön, jotta suhde voisi olla vieläkin antoisampi ja läheisempi.”

”Lehti on kiinteä osa järjestön viestintää. Lehden päätoimittaja on liiton toiminnanjohtaja.”

Koska järjestöt ovat monimutkaisia organisaatioita, eivät suhteet niihin ole aivan yksiselitteiset. Järjestöissä on monia eri toiminnanaloja, ja ne voivat jakautua maantieteellisesti itsenäisiin piirijärjestöihin tai paikallisyhdistyksiin. Eri toiminnanalat

tai alueelliset järjestöt saman järjestön sisällä voivat suhtautua lehteen hyvinkin eri tavalla.

”Silloin kun teimme läsnätoita, toimimme järjestön keskusorganisaation kanssa samassa toimistossa ja olimme tiiviisti yhteydessä ja hyvissä väleissä. Etätöiden aikana yhteys on vähentynyt, mutta koska olemme tuttuja jo vuosien ajalta, on kyselyihin saatu helposti ja nopeasti vastauksia. Suhde ns. paikallisyhdistyksiin "maakunnissa" on jännitteisempi: osan kanssa tehdään hyvää yhteistyötä, osa haluaisi sanella lehden sisällöt ja tällöin suhde muodostuu jännitteisemmäksi.”

Myös sillä, onko vastaaja itse mukana järjestössä, on vaikutusta siihen, miten suhteet lehden ja järjestön välillä toimivat. Kaikki vastaajat, jotka toimivat järjestössä johtotehtävissä, olivat tyytyväisiä lehden ja järjestön välisiin suhteisiin, samoin 90 prosenttia niistä vastaajista, jotka vastaavat järjestön viestinnästä. Niistä vastaajista, joilla ei ole lehden tekemisen lisäksi muuta roolia järjestössä, suhteeseen tyytyväisiä oli vain kaksi kolmasosaa. Kaksi kolmasosaa on myös iso osuus, mutta tyytyväisyyttä on hieman vähemmän kuin koko vastaajajoukon keskuudessa.

Vastaajat kertovat myös, että järjestön käsitykset lehden tekemisen realiteeteista, kuten työmäärästä tai painoaikataulusta, vaikuttavat suhteisiin. Järjestöissä, joissa ymmärretään nämä tosiasiat, suhteet ovat paremmat. Myös erilaiset sopimukset, kuten lehdelle tehty linjapaperi tai konsepti, voivat auttaa hyvin suhteiden rakentamisessa, sillä näihin on helppo vedota keskusteluissa. Samaan kategoriaan kuuluu se, että lehti on sitoutunut Journalistin ohjeisiin. Kun lehteä koskevat ison linjan päätökset on käyty yhdessä järjestön johdon ja lehden tekijöiden kanssa, se antaa hyvän pohjan yhteistyölle.

Järjestön johdon näkemysten lisäksi myös lukijoiden näkemykset lehdestä vaikuttavat. Kun lukijat pitävät lehdestä ja ovat tyytyväisiä siihen, sen olemassaoloa on helpompi perustella myös järjestön sisällä, ja se vaikuttaa lehden tekijöiden tyytyväisyyteen ja työilmapiiriin. Vastaavasti soraäänit lukijoiden suunnasta voivat vaikuttaa kielteisesti.

Osa vastaajista mainitsi myös vaikutusta olevan sillä, toimiiko lehti samoissa tiloissa muun järjestön kanssa. Viimeiset kaksi vuotta ovat olleet monelle järjestölle

etätyöaikaa, millä on voinut olla pientä vaikutusta suhteisiin. Koronan vaikutus on kaikesta huolimatta niin lyhytaikainen, ettei sitä voi pitää minkään lehden kohdalla suhteissa ongelmaa aiheuttavana tekijänä. Keskeistä on se, että lehden tekijät olisivat tuttuja muun järjestön kanssa, ja samoissa työtiloissa työskentely usein auttaa asiaa.

”Silloin kun teimme läsnätoita, toimimme järjestön keskusorganisaation kanssa samassa toimistossa ja olimme tiiviisti yhteydessä ja hyvissä väleissä. Etätyön aikana yhteys on vähentynyt, mutta koska olemme tuttuja jo vuosien ajalta, on kyselyihin saatu helposti ja nopeasti vastauksia.”

4.5 Lehtiin kohdistuvat vaikutusyritykset

Yksi kyselyn keskeisiä kysymyksiä oli ” Onko jokin toimituksen ulkopuolinen taho tai henkilö yrittänyt vaikuttaa lehden tekemiseen viimeisen kahden vuoden aikana?”, johon oli mahdollista vastata kyllä tai ei (taulukko 8). Tämä oli tutkimuksen kannalta oleellinen ja tärkeä kysymys, joten se oli vastaajille pakollinen, eikä vaihtoehtoisissa ollut ”en osaa sanoa” -vaihtoehtoa.

Taulukko 8: Onko jokin toimituksen ulkopuolinen taho yrittänyt vaikuttaa lehteenne viimeisen kahden vuoden aikana? (n=66)

Vaikutusyritysten yleisyyttä selvitettiin yksivalintakysymyksellä, jossa vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka paljon vaikutusyrityksiä on koettu keskimäärin kahden

viimeisen vuoden aikana (taulukko 9). Lisäksi kysyttiin, onko vaikutusyritysten määrä muuttunut viimeisen kahden vuoden aikana (taulukko 10).

Taulukko 9: Vaikutusyritysten yleisyys viimeisten kahden vuoden aikana (n=66)

Vastaus	%	N
Ei kertaakaan	45 %	30
Noin kerran vuodessa tai harvemmin	18 %	20
Noin kerran puolessa vuodessa	14 %	9
Noin kerran kolmessa kuukaudessa	9 %	6
Noin kerran kuukaudessa	5 %	3
Noin kerran viikossa	0 %	0
Ei vastausta	9 %	6
Yhteensä	100 %	66

Noin puolessa niitä lehtiä, joissa koetaan vaikutusyrityksiä, niitä koetaan kerran vuodessa tai harvemmin. Näissä on kyse yksittäistapauksista. Noin puolella taas vaikutusyrityksiä koetaan useammin kuin kerran vuodessa, eli vaikuttamista esiintyy säännöllisesti. Vain muutama vastaaja kertoi kokeneensa vaikutusyrityksiä kerran kuukaudessa, eikä yksikään kokenut niitä viikoittain. Koska järjestölehdet ovat yleensä vain muutaman kerran vuodessa ilmestyviä aikakautisia julkaisuja, on ymmärrettävää, ettei vaikutusyrityksiäkään koeta viikoittain.

Taulukko 10: Vaikutusyritysten määrän muutos viimeisten kahden vuoden aikana

Vastaus	%	N
Vaikutusyritykset ovat lisääntyneet	11 %	7
Vaikutusyritysten määrä on pysynyt samana	30 %	20
Vaikutusyritykset ovat vähentyneet	3 %	2
Lehtemme ei ole yritetty vaikuttaa toimituksen ulkopuolelta	31 %	21
Ei vastausta	24 %	16
Yhteensä	100 %	66

Suurin osa vaikutusyrityksiä kokeneista vastaajista kertoo, että vaikutusyritysten määrä on pysynyt samana viimeisen kahden vuoden ajan. Joissain lehdissä vaikutusyritykset ovat lisääntyneet, ja vain kahdessa lehdessä vähentyneet. Vaikutusyrityksissä tapahtunutta muutosta saattoi olla vaikea arvioida tai kysymys oli hankalasti esitetty, sillä lähes neljäsosa jätti vastaamatta kysymykseen. Vastaamatta jättäneissä oli sekä niitä, jotka ovat kokeneet ja eivät ole kokeneet vaikutusyrityksiä.

Tarkempaa tietoa vaikutusyrityksistä tarjosivat kysymykset, joissa kysyttiin vaikuttamaan pyrkineitä tahoja (taulukko 11) sekä vaikuttamisen muotoja (taulukko 12). Nämä kaksi kysymystä olivat monivalintakysymyksiä, joten vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vaihtoehdon. Keskimäärin vastaaja nimesi kaksi vaikuttamaan pyrkinyttä tahoja sekä 1,5 vaikuttamisen muotoa. Olen näissä kysymyksissä analysoinut vastauksia vain niiltä vastaajilta (25), jotka kertoivat kyselyssä kohdanneensa vaikuttamisyhtiä.

Taulukko 11: Vaikuttamaan pyrkineet tahot

Vastaus	%*	N
Järjestön puheenjohtaja tai hallitus	28 %	7
Järjestön viestinnästä vastaavat luottamushenkilöt	8 %	2
Järjestön muut luottamushenkilöt	36 %	9
Järjestön viestinnästä vastaavat työntekijät	12 %	3
Järjestön muut työntekijät	28 %	7
Mainostajat	16 %	4
Järjestön jäsenet	48 %	12
Muu taho, mikä?	24 %	6
Yhteensä		50

*Niistä vastaajista, joiden lehdissä on kohdattu vaikutusyrityksiä (25). Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon tähän kysymykseen.

Yleisin lehtiin vaikuttanut taho on järjestön jäsenet, sillä jopa puolet vaikutusyrityksiä kokeneista kertoi vaikutusyritysten tulleen järjestön jäseniltä. Järjestön jäseniä ei ole määritelty tässä yhteydessä tarkemmin, mutta tarkoitan sillä kaikkia niitä järjestössä toimivia jäseniä, jotka eivät ole keskeisissä johto-, luottamushenkilö- tai työntekijäroolissa. He muodostavat myös lehden lukijakunnan, sitä järjestölehtiä tehdään järjestöjen jäsenistölle. Kyselyä tehdessäni pohdin, voiko jäsen vaikuttaa lehden tekemiseen, sillä jäsenet eivät ole valta-asemassa lehden toimitukseen. Päädyin kuitenkin laittamaan sen vastausvaihtoehdoksi luettuani Ylen julkaiseman artikkelin paikallislehtien kokemista vaikutusyrityksistä. Artikkelissa kerrottiin, että myös lukijat voivat pyrkiä vaikuttamaan lehden toimitukseen.

”Päätoimittajaan voivat pyrkiä vaikuttamaan esimerkiksi kunta, poliitikot ja ilmoittajat mutta myös lukijat: Peruutan tilaukseni, jos ette kirjoita enemmän/vähemmän jostain tietystä aiheesta” (Heikkilä, 2020)

Seuraavaksi eniten vaikuttamaan pyrkineitä tahoja ovat järjestön muut (ei viestinnästä vastaavat) luottamushenkilöt (36 %), puheenjohtaja tai hallitus (28 %) sekä muut (ei viestinnästä vastaavat) työntekijät (28 %). Myös mainostajat (16 %) ovat pyrkineet vaikuttamaan järjestölehtien sisältöihin.

Vähiten lehtien toimintaan yrittivät vaikuttaa järjestön viestinnästä vastaavat työntekijät (12 %) ja järjestön viestinnästä vastaavat työntekijät (8 %). Alun perin oletin, että järjestön viestinnästä vastaavilta luottamushenkilöiltä ja työntekijöiltä tulisi paljon vaikutusyrityksiä, sillä viestintää saattaa kiinnostaa järjestön maine ja oman agendan vieminen läpi lehdessä. Voi kuitenkin olla, viestinnästä vastaavien henkilöiden vaikutusyritykset eivät korostu suhteessa muihin siksi, että heillä on selkein käsitys journalismin ja viestinnän eroista. Toisaalta lehti saattaa olla niin kiinteä osa järjestöviestintää, ettei viestinnästä vastaavien työntekijöiden juttutoiveita nähdä vaikuttamisena samalla tavalla kuin muilta tahoilta tulevia, mahdollisesti epäystävällisemmin esitettyjä vaikutusyrityksiä.

Kyselyn avovastauksista paljastuu, että lehteen haastatellut tahot ovat usein innokkaita vaikuttamaan lehden sisältöihin. Oheinen sitaatti kertoo myös toisen tärkeän pointin: vaikuttamisyrityksiä harjoittavat tahot eivät välttämättä ajattele yrittävänsä vaikuttaa journalismiin tai tee sitä ilkeyttään, vaan heillä ei vain ole tarpeeksi tietoa tai ymmärrystä siitä, mikä heidän roolinsa journalistisessa prosessissa on.

”Kohtaamani vaikutusyritykset ovat yleensä haastateltavan tai hänen esihenkilönsä yrityksiä muuttaa jutun näkökulmaa. He eivät välttämättä ymmärrä, että yrittävät vaikuttaa journalismiin vaan ajattelevat, että heillä on oikeuksia, koska juttu käsittelee heitä tai heidän organisaatioitaan.”

Eräs vastaaja kertoi kyselyn toisessa kohdassa, että kilpaileva yhdistys painosti lehden lopettamiseen, tapaus ei tosin tapahtunut viimeisen kahden vuoden sisällä.

Taulukko 12: Vaikuttamisen muodot

Vastaus	%	N
Lehteä on toimituksen ulkopuolelta vaadittu kirjoittamaan tietyistä juttuaiheista**	52 %	13
Tiettyjen lehden sisältöjen julkaisu on haluttu estää ennen lehden julkaisemista	24 %	6
Lehden sisältöä on vaadittu muokkaamaan tai poistamaan julkaisun jälkeen	44 %	11
Lehteä on uhattu rahoituksen lopettamisella tai heikentämisellä	8 %	2
Lehdessä mainostavat yritykset ovat uhanneet lopettaa tai lopettaneet mainostamisen lehdessä	0 %	0
Lehden toimitusorganisaatioon on tehty muutoksia	4 %	1
Muulla tavoin	20 %	5
Yhteensä		38

*Niistä vastaajista, joiden lehdissä on kohdattu vaikutusyrityksiä (25). Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon tähän kysymykseen. **Tämän vastausvaihtoehdon yhteydessä oli lisäys, että erilaiset juttuvinkit ovat normaali osa lehden tekemistä.

Vaikuttamisen muotoja kartoittaneessa monivalintakysymyksessä vastaukset kertovat siitä, miten yleisiä mitkään vaikuttamisen muodot ovat kyselyyn osallistuneiden järjestölehtien parissa. Seuraavassa kysymyksessä vastaajat saivat kertoa omin sanoin tarkemmin niistä vaikutusyrityksistä, joita he ovat kohdanneet.

Vahvat juttutoiveet ja -vaatimukset ovat ylivoimaisesti yleisin vaikutusyritysten muoto, jota järjestölehdissä kohdataan.

”Sanoisin, että normaalia suurehkon järjestön julkaiseman lehden tekemisen ”ohjeistamista” on tullut. Osa neuvojista ei välttämättä tarkoita pahaa, eivät vain ymmärrä journalistisia prosesseja. Keistä henkilöistä pitäisi tehdä juttuja, miksemme julkaise pääsääntöisesti muistikirjoituksia, ettekö arvosta menneitä johtajia? (Järjestössä on isot alueyhdistykset, olisi paljon muistikirjoituksia menneistä johtohenkilöistä ja olemme tehneet linjauksen, ettei tämä ole mikään hautajaislehti).”

Hieman alle puolet vaikutusyrityksistä kokeneista kertoo, että juttuja on pyydetty muutoksia julkaisemisen jälkeen tai ne on vaadittu poistamaan kokonaan.

”Lehden tekemiseen on puututtu somekanaviin ja sähköpostiin tulevan palautteen muodossa, on pyydetty poistamaan artikkeleita ja väitetty

niitä epäluotettaviksi (pystymättä kuitenkaan osoittamaan todisteita tai tiettyä kohtaa artikkelista, joka ei pitäisi paikkaansa), yritetty mustamaalata lehteä ja vähentää lehden uskottavuutta. Lehdessä ilmestynyt artikkeli, jonka sisältö ei ole miellyttänyt tiettyä tahoa, on viety kantelun muodossa jopa JSN:ään asti, kun päätoimitus ei suostunut muokkaamaan artikkelin sisältöä. JSN ei ottanut tätä kantelua edes käsittelyyn, sillä Journalistin ohjeita ei tapauksessa rikottu.”

Noin neljäsosa vaikutusyrityksiä kokeneista on kohdannut ennakkosensuuria eli juttuja on vaadittu poistamaan tai muokkaamaan ennen julkaisua.

”Joskus juttujen luettamisvaiheessa on tullut tilanteita, joissa järjestön johto on sanonut, että tätä ei nyt kannata/saa julkaista.”

Kahdeksan prosenttia vaikutusyrityksiä kokeneista kertoo, että lehteä on uhattu rahoituksen lopettamisella tai heikentämisellä. Talous ja lehden rahoitus aiheuttavat vaikutusyrityksiä ja jännitteitä järjestölehdissä. Journalistiset ja taloudelliset periaatteet ovat välillä ristiriidassa keskenään, ja taloudellinen intressi asettuu usein organisaation johdon vaatimuksesta etusijalle (Nieminen & Pantti 2004, 108). Koska suurin osa vastaajien edustamista järjestölehdistä (81 %) ilmestyy edelleen myös printtilehtenä, on luonnollista, että ne vievät ison osan järjestöjen budjetista, ja siksi lehti herättää tavallista enemmän tunteita. Lehden painamisen lisäksi lehden budjettiin vaikuttaa myös se, kuinka paljon lehteen käytetään työntekijäresursseja.

”Painostus ja vihjailut lehden rahoituksen muutoksista ovat vahvasti läsnä järjestön taloudellisen tilanteen vuoksi. Järjestön työntekijät ovat toistuvasti vihjanneet, että lehden toimitukselliset ja tuotannolliset tehtävät pitäisi siirtää pois sitä nykyisin tekeviltä, sillä lehden tekeminen ei ole heidän mukaansa muuta kuin kivaa puuhastelua ja aika täytyisi käyttää tehokkaammin.”

Eräissä järjestöissä talousasiat on ratkaistu niin, että lehteä kustantaa erillinen julkaisujärjestö, jonka budjetti on järjestön budjetista erillinen.

”Jos joku -- ei tykkää jostain lehdessä julkaistusta jutusta, lehteä vaaditaan lopetettavaksi tai sen rahoitusta merkittävästi heikennettäväksi. Jos järjestö joutuu tekemään toimintatalouteensa sopeuttamistoimia, rahat yritetään ottaa lehteä julkaisevalta järjestöltä, koska ei ymmärretä, että sillä on eri budjetti muun muassa juuri tästä syystä.”

Tällaisten järjestöjen osuus olisi ollut mielenkiintoista selvittää laajemminkin, eli jälkikäteen ajateltuna olisin voinut lisätä kyselyyni yksinkertaisen kysymyksen siitä, rahoittaako järjestölehteä se järjestö, jonka jäsenille lehteä tehdään, erillinen julkaisujärjestö vai onko asiaan löydetty jokin muu ratkaisu.

Yksi vastaajista kertoo, että lehden toimitusorganisaatioon on uhattu tehdä muutoksia. Kyseinen vastaaja ei kertonut tarkemmin tilanteesta avovastauksessaan. Yksikään vastaaja ei valinnut vaihtoehtoa ” lehdessä mainostavat yritykset ovat uhanneet lopettaa tai lopettaneet mainostamisen lehdessä”. Sen sijaan avovastauksista paljastui, että mainostajat ovat yrittäneet saada juttuja läpi lehteen lupaamalla ostaa mainostilaa tai ovat yrittäneet kieltää tiettyjen juttujen läpimenoa.

Noin viidesosa vaikutusyrityksiä kokeneista kertoo, että lehteen on yritetty vaikuttaa muilla tavoin. Avovastauksista käy ilmi, että muita vaikuttamisen tapoja ovat olleet muun muassa oikeustoimet, uhkailut järjestöstä eroamisella ja yritykset muokata muiden henkilöiden sitaatteja.

Jotkut vastaajat näkevät vaikutusyritykset positiivisena yhteistyönä muiden toimijoiden kanssa.

”Lehti on järjestön ulkoisen viestinnän kanava. Lehden suunnittelut sisällöt kiinnostavat myös toimituksen ulkopuolella. Niihin halutaan vaikuttaa, mutta myönteisellä ja rakentavalla tavalla. Lehteä ei tehdä toimituksen tyhjiössä, vaan jatkuvassa vuoropuhelussa järjestön muiden toimijoiden kanssa. Vaikuttamispyrkimykset eivät ole aggressiivisia, vaan toimintaamme sisäänrakennettuja. Lehden on tarkoitus tukea järjestön strategia tavoitteita, mutta käsitellä niitä journalistisista lähtökohdista. Lehden yleistasoiseen ideointiin osallistuu myös toimitusneuvosto, jossa on edustettuina lehden toimitusta laajemmin luottamushenkilöitä ja liiton henkilökuntaa.”

Onkin hyvä kysymys, missä menee raja vaikutusyritysten ja hyvän yhteistyön välillä. Tätä pohtii myös kyselyyn vastanneet.

”Vaikuttamispyrkimykset ymmärretään journalismin piirissä yksiselitteisen negatiivisesti. Onko näin järjestömedian osalta? Ovatko vaikuttamispyrkimykset

aina negatiivisia. Entä jos toimitukselle annetaan hyviä ideoita, sisältövinkkejä ja näkökulmia? Ovatko nämäkin haitallisia vaikuttamisyrityksiä?”

4.6 Reagointi vaikutusyrityksiin

Toimitusten reagointia vaikutusyrityksiin (taulukko 13) kysyttiin sekä monivalintakysymyksellä että avoimella kysymyksellä. Monivalintakysymyksessä ohjeistettiin valitsemaan kaikki itseän sopivat vaihtoehdot, joten yksi vastaaja on voinut valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon. Keskimäärin vastaaja on valinnut 1,5 vastausvaihtoehtoja.

Taulukko 13: Reagointi vaikutusyrityksiin

Vastaus	%*	N
Olemme kieltäytyneet ehdotuksista ja torjuneet vaikutusyritykset keskustelematta asiasta sen enempää.	32 %	9
Olemme yrittäneet käydä keskustelua asiasta.	76 %	19
Olemme myöntyneet vaikutusyrityksiin osittain.	28 %	7
Olemme myöntyneet vaikutusyrityksiin kokonaan.	0 %	0
Muu suhtautumistapa, kerro seuraavassa kohdassa enemmän.	12 %	3
Yhteensä		38

*Niistä vastaajista, jotka ovat kokeneet vaikutusyrityksiä (25). Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon tähän kysymykseen.

Yleisin tapa reagoida vaikutusyrityksiin järjestölehdissä on käydä keskustelua asiasta. Suurin osa, noin kolme neljäsosaa vaikutusyrityksiä kokeneista vastaajista kertoo reagoineensa näin. Keskusteluja käydessä vedotaan Journalistin ohjeisiin tai lehden linjauksiin.

”Kuulemme vaikutusyrityksiä ja niiden perusteluita, mutta toimimme journalististen käytäntöjen mukaan sekä sisältöjä että käsittelytapoja valitessamme.”

”Vahva halumme on pitää kiinni lehden journalistisesta teotavasta. Vaikuttamisyrityksiin vastaamme keskustelemalla ja näkökulmaamme perustelemalla. Myös järjestön johto on tietoinen ja sitoutunut siihen, että lehteä tehdään journalistisesti. Sitä on pidetty koko järjestön etuna. Siksi keskustelut käydään tavallisesti hyvässä hengessä.”

”Perustelen aina journalistisella logiikalla ja vaikka Journalistin eettisiin ohjeisiin vedoten toimitukselliset ratkaisut. Jos ei mene jakeluun vastapuolella/kysyjällä, niin minkä sille voi? Yleensä menee jakeluun.

Lähinnä nämä ovat tällaisia valinta- ja painotuskysymyksiä. Kun lehti tulee 4 x vuodessa nykyisin, niin joka numero ei voi olla sitä tai tätä. Vetoan usein myös järjestömme strategiaan ja strategian päätavoitteisiin artikkelien taustavoimana, jolloin jäkätys yleensä loppuu. Yleensä teemme juttuaihelistaa juurikin strategian päätavoitteisiin peilaten, että kaikilla jutuilla on ideologinen kotinsa.”

Noin kolmasosa kertoo kieltäytyneensä vaikutusyrityksistä ja noin kolmasosa kertoo myöntyneensä vaikutusyrityksiin osittain. Kysymyksessä oli mahdollisuus valita useampi vastausvaihtoehto, joten on mahdollista, että samassa lehdessä on esimerkiksi sekä kieltäydytty että myönnetty vaikutusyrityksiin. Yksikään vastaaja ei kerro, että vaikutusyrityksiin on myönnetty kokonaan. Tämä voi kertoa monestakin asiasta. Toisaalta järjestölehdissä toimijat saattavat puolustaa innokkaasti journalistista autonomiaansa ja ratkaista tilanteet keskustelemalla, toisaalta vaikutusyrityksiin myöntyneet järjestölehdet eivät välttämättä tunnista vaikutusyrityksiä journalistiseen autonomiaan puuttumiseksi, vaan pitävät sitä normaalina osana lehden tekemistä. Myös se on mahdollista, ettei vastaaja kehtaa kertoa kyselyssä myöntyneensä vaikutusyrityksiin tai pelkää sen kertovan epäprofessionaalisuudesta.

Vaikutusyrityksiin suhtautumiseen vaikuttaa myös se, keneltä vaikutusyritykset tulevat. Kun työskentelee itselleen rakkaassa järjestössä tärkeiden aihepiirien parissa ja välit ovat läheiset, voi olla vaikeampi torjua vaikutusyrityksiä.

”Suhtautuminen organisaation sisältä tuleviin vaikutusyrityksiin on monimutkaisempaa. Sanottava on myös, että tietyn järjestön työntekijänä olen lähtökohtaisesti sitoutunut puhumaan järjestön jäsenten puolesta, tavallaanhan se on puolueellista journalismia ilman ulkopuolista vaikuttamista. En voisi tehdä töitä organisaatiossa, jonka arvoihin en usko.”

Yli kaksi kolmasosaa vaikutusyrityksiä kokeneista kertoo, ettei vaikutusyrityksillä ole ollut vaikutusta heidän tekemäänsä journalistiseen työhön.

4.7 Vaikutusyritysten vaikutukset

Vaikutusyritysten vaikutuksia selvitettiin neljällä kysymyksellä. Ensimmäisessä monivalintakysymyksessä annettiin valmiita vastausvaihtoehtoja vaikutusyritysten

mahdollisista vaikutuksista vastaajan tekemään journalistiseen työhön (taulukko 14). Toisessa monivalintakysymyksessä annettiin valmiita vastausvaihtoehtoja vaikutusyritysten mahdollisista vaikutuksista vastaajaan itseensä ja hänen hyvinvointiinsa (taulukko 15). Avoimissa kysymyksissä pyydettiin kertomaan omin sanoin näistä vaikutuksista.

Taulukko 14: Vaikutusyritysten vaikutukset journalistiseen työhön

Vastaus	%*	N
En mielelläni kirjoita tietyistä aiheista kriittisesti.	16 %	4
Valitsen joitain aiheita käsiteltäväksi lehdessä ulkopuolisesta paineesta.	20 %	5
Tekemäni journalismin laatu on heikentynyt.	4 %	1
Vaikutusyrityksillä ei ole vaikutusta tekemääni journalistiseen työhön.	64 %	17
Muu, kerro seuraavassa kohdassa enemmän.	8 %	2
Yhteensä		29

*Niistä vastaajista, jotka ovat kokeneet vaikutusyrityksiä (25). Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon tähän kysymykseen.

Yksi vaikutusyritysten seurauksista on itesesensuuri. Tällöin journalisti jättää tietoja julkaisematta seurausten pelossa. Raja itesesensuurin ja normaalin harkinnan välillä on joskus hankala vetää. (Nieminen & Pantti 2004, 61–62) Viidesosa myöntää valitsevansa joitain aiheita käsiteltäväksi ulkopuolisesta paineesta ja noin kuudesosa kertoo, ettei mielellään kirjoita tietyistä aiheista kriittisesti vaikutusyritysten pelossa.

Kaksi kolmasosaa vaikutusyrityksiä kokeneista kertoo, että vaikutusyrityksillä ei ole ollut vaikutusta journalistiseen työhön. Vain yksi vastaaja kertoo, että hänen tekemänsä journalismin laatu on heikentynyt vaikutusyritysten myötä. Tämä on linjassa sen edellisen kysymyksen tulosten kanssa, jossa yksikään vastaaja ei kertonut myöntävänsä vaikutusyrityksiin kokonaan. Myös tässä kysymyksessä vastaajat todennäköisesti eivät halua myöntää itselleen tai kyselylomakkeelle tekevänsä journalismin laatuun vaikuttavia kompromisseja tai toimivansa jollain tavalla epäprofessionaalisesti. Myös journalismin laadun ja siihen vaikuttavien tekijöiden arvioiminen voi olla hankalaa.

Osa vastaajista kertoo avovastauksissa, että vaikutusyrityksillä on ollut positiivinen vaikutus heidän tekemäänsä journalismiin.

”Olen entistä päättäväisemmin yrittänyt kirjoittaa ko. aiheista, ja miettinyt sävyjä, jotta juttu olisi rakentava molemmille osapuolille. Tavallaan journalistinen työni on siis parantunut tällaisen myötä.”

Taulukko 15: Vaikutusyritysten vaikutus vastaajaan ja hänen hyvinvointiinsa

Vastaus	%*	N
Työni kuormittavuus on lisääntynyt.	44 %	11
Työmotivaationi on heikentynyt.	44 %	11
Työilmapiiri on heikentynyt.	16 %	4
Vaikutusyrityksillä ei ole ollut vaikutusta minuun tai hyvinvointiini.	40 %	10
Muu.	4 %	1
Yhteensä		37

*Niistä vastaajista, jotka ovat kokeneet vaikutusyrityksiä (25). Vastaajat ovat voineet valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon tähän kysymykseen.

Vaikutusyritysten vaikutuksista itseensä ja hyvinvointiin raportoitiin enemmän kuin vaikutuksista journalistiseen työhön. Lähes puolet vaikutusyrityksiä kokeneista kertoo, että työn kuormittavuus on lisääntynyt vaikutusyritysten myötä. Saman verran vastaajia kertoo, että työmotivaatio on heikentynyt niiden myötä. Noin kuudesosa kertoo työilmapiirin heikentyneen koettujen vaikutusyritysten myötä. Pahimmillaan järjestölehdissä toimivat pelkäävät joutuvansa irtisanotuiksi tai haluavat itse jättää työnsä.

”Työmotivaationi on heikentynyt, sillä työtäni ei arvosteta ja pelkään joutuvani irtisanotuksi taloudellisista syistä.”

”Olen ryhtynyt miettimään järkevämpää työpaikkaa, jotakin, jossa ymmärrettäisiin journalismia paremmin. Olen ennen tätä nykyistä työpaikkaa ollut jo kolmessa muussa järjestö- ja ammattilehdissä, joten tiesin, mitä on luvassa, mutta vaikea siihen on silti tottua, ettei työyhteisössä (järjestössä) kunnolla ymmärretä omaa työnkuvaa, työtehtävää ja journalismia.”

Vastaajat kertovat enemmän itseensä ja hyvinvointiinsa liittyvistä seurauksista kuin journalistiseen työhön vaikuttavista seurauksista. Kenties vaikutusyritysten suurimmat

vaikutukset ovatkin toimittajien jaksamiseen. Voi myös olla, että tätä selittää osin vastaajien haluttomuus myöntää, että he itse myöntäisivät vaikutusyrityksiin tai että he tekisivät huonompaa journalismia sen takia.

Aikana, jolloin puhutaan paljon työhyvinvoinnista ja työssäjaksamisesta, vaikutusyritysten psykologiset vaikutukset on otettava vakavissaan. Järjestöissä olisikin hyvä kiinnittää huomiota siihen, millainen asema järjestölehden tekijöillä on järjestössä. Tässä kyselyssä tuli ilmi vakaviakin vaikutusyrityksiä, kuten oikeustoimilla uhkailua. Työn kuormittavuuden lisääntyminen ja työn heikentyminen näkyvät varmasti ainakin pitkällä aikavälillä myös journalismin laadussa, mutta niihin tulisi kiinnittää huomiota myös inhimillisestä näkökulmasta.

5 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Aiemmin tutkielmassani esittelemäni Ahvan (2010, 80–89) mukaan autonomiassa on kyse journalismin suhteesta valtaan. Järjestöjen ja järjestölehtien väliset suhteet ovat siten valtasuhteita. Kyselyn tulokset kertovat erityisesti niistä tilanteista, joissa toimitusten autonomia on uhattuna, eli lehden sisältöihin yritetään vaikuttaa toimitusten ulkopuolelta. Vaikuttaa, että joissain järjestöissä vaikuttaminen lehtien sisältöön on sisäänrakennettua (esimerkiksi lehdissä on käytäntöjä, joissa päätoimittaja neuvottelee sisällöistä järjestön viestintäpäällikön kanssa), ja näissä lehdissä autonomia on kapea, vaikka kyselyyn vastaajat eivät tunnistaakaan noita käytänteitä vaikutusyrityksiksi tai uhaksi lehden autonomialle.

Worlds of Journalism -kyselyyn vastanneet suomalaiset toimittajat kokivat olevansa autonomisia etenkin suhteessa toimitusorganisaation ulkopuolisiin, institutionaalisiin toimijoihin (Pöyhtäri ym. 2014, 26). Myös Rahkosen viitisentoista vuotta sitten (2006, 58) haastattelemat toimittajat pitivät työtään itsenäisenä.

Muuhun mediakenttään vertailukelpoisten tulosten saamiseksi kyselyssä olisi voinut kysyä myös suoraan, kokevatko järjestölehtien toimittajat olevansa autonomisia ja suhteessa keihin. Vaikka tätä ei kysytty suoraan, kyselyn tulosten perusteella voidaan tehdä päätelmiä autonomian tasosta järjestölehdissä.

Koska kysely on tehty järjestölehtien tekijöille, kyseessä on heidän näkemyksensä autonomiasta. Esimerkiksi tai järjestöjohtajilta kysyttäessä näkemys olisi voinut olla hyvinkin erilainen. Myös lukijoilta olisi luultavasti saatu toisenlaisia vastauksia. Graduseminaarissa järjestölehtiä lukevat opiskelijat kertovat, etteivät he edes ajattele järjestölehtiä lukiessaan lukevansa journalistista julkaisua, vaan järjestön omia mielipiteitä.

Tekemäni kyselyn perusteella ei voida tehdä kovin vahvoja päätelmiä vastaajien professionaalisuudesta, sillä ainoaksi professionaalisuuden astetta mittaavaksi kysymykseksi jäi kysymys, jossa kysyttiin journalistisen työkokemuksen kestoja vuosina.

Vastaajat ovat kuitenkin saattaneet laskea journalistista työkokemustaan hyvinkin eri tavoin, kuten aiemmin pohdin, joten tämän kysymyksen perusteella ei voida kovin hyvin tehdä päätelmiä. Lisäksi professionaalisuudessa on paljon muitakin ulottuvuuksia kuin pelkkä työkokemuksen määrä. Toki avokysymysten vastauksista voi tehdä päätelmiä vastaajien professionaalisuudesta, mutta laadullista tietoa on vaikea vertailla muuhun tietoon.

Sen lisäksi, että tämän kyselyn vastaukset kertovat järjestölehdistä ja niissä tehtävästä journalismista, vastauksista voi tehdä päätelmiä myös järjestöistä laajemmin. Esimerkiksi vastaajien mainitsemat pienet resurssit näkyvät varmasti myös muissa järjestön osa-alueissa kuin pelkästään lehdessä. Järjestölehtien tekijöiden kokemat vaikutusyritysten psykologiset seuraukset saavat myös pohtimaan, millaisia työyhteisöjä järjestöt ylipäättänsä ovat. Tämän kyselyn vastausten perusteella ei voi toki tehdä päätelmiä muuta kuin lehden toimituksessa työskentelevien työhyvinvoinnista.

Järjestölehtien kenttä on laaja, ja tämä tutkimus käsitteli vain professionaalisimpia, alan järjestöihin kuuluvia ja eettisiin ohjeisiin sitoutuneita, suurimmaksi osaksi valtakunnallisia järjestömedioita. Tämä tutkielma ei kykene kertomaan pienten paikallisyhdistysten ja urheiluseurojen lehdistä, mutta tuloksia voi toki soveltaa kaikenlaisiin järjestölehtiin.

Toivon, että kyselyn tulokset kiinnostavat erityisesti järjestöjä itsejään, ja että tämä pro gradu -tutkielma voisi herättää järjestöissä keskustelua siitä, mikä oman lehden nykytila on ja olisiko asioita syytä tehdä toisin. Ihannetapauksessa tämä tutkielma herättää sekä lehden tekijöitä että järjestöä laajemmin pohtimaan oman lehden organisoitumista, roolia ja valtasuhteita.

5.1 Jatkotutkimuksen aiheet

Järjestölehdet muodostavat merkittävän osan suomalaisesta mediakentästä, vaikka niistä puhutaankin vähemmän. Kuitenkin isoimmilla järjestölehtien lukijamäärät saattavat olla samoissa keskikokoisten maakuntalehtien kanssa, eli kyse ei ole pienistä marginaalisista julkaisuista. Järjestölehdet tekevät journalismia aiheista, joita ei

välttämättä kaupallisten mediatalojen julkaisuissa käsitellä ollenkaan. Siksi näen, että järjestölehtien tutkimusta kannattaa jatkaa ja järjestölehtien merkitystä journalismin tutkimuksessa ei saa unohtaa.

Tämä tutkimus tarjosi järjestölehden tekijöiden näkemyksen järjestölehtien autonomiaan. Mikäli lehtien autonomiasta haluaa saada paremman käsityksen, tulevaisuudessa voidaan tutkia myös järjestöjohtajien ja lukijoiden näkemyksiä siitä, pidetäänkö lehtiä journalistisina julkaisuina ja miten journalismi ymmärretään lehden taustayhteisöissä ja lukijoiden keskuudessa.

Autonomian lisäksi myös professionaalisuuden taso järjestölehdissä on kiinnostavaa, sillä järjestölehtiin ei päädytä välttämättä samalla tavalla kuin kaupallisiin medioihin, vaan järjestölehtien toimittajat ovat usein hakeutuneet ensin järjestöihin muihin tehtäviin.

Weaver (2005, 49–54) on listannut tapoja, joilla voi mitata, kuinka professionaalisia journalistit ovat. Näitä ovat:

1. Kuinka journalisti näkee roolinsa uutismediassa
2. Jäsenyys organisaatioissa, jotka kannustavat professionaalisia tasovaatimuksia ja arvoja
3. Mitä tiedottamisen keinoja journalistit pitävät hyväksyttävänä
4. Mitä journalistit pitävät tärkeimpänä työssään
5. Miten journalisti näkee yleisönsä

Esimerkiksi Weaverin ehdottamilla kysymyksillä voisi tutkia järjestölehtien tekijöiden professionaalisuutta jatkossa. Professionaalisuuteen liittyen myös järjestölehtien tekijöiden ammatti-identiteetti on kiinnostava jatkotutkimuksen aihe: kokevatko järjestölehtien tekijät olevansa journalisteja? Professionaalisuuteen, ammatti-identiteettiin liittyvät kysymykset kytkeytyvät hyvin myös autonomiaan.

Yksi ajankohtainen jatkotutkimuksen aihe olisikin tutkia järjestöjä, joissa on lopetettu journalismi, ja tarkastella sen vaikutuksia järjestöön. Tällainen tutkimus toisi järjestölle, joissa pohditaan lehtien tulevaisuutta ja väläytellään journalismin lakkauttamista,

lisätietoa päätöksen tueksi. Esimerkiksi sisältöanalyysillä voisi verrata journalistista Partio-lehteä nykyiseen ei-journalistiseen Partio-lehteen, tai Vihreää Lankaa puolueen nykyiseen jäsenlehteen. Partio-lehden sisältöjen vertailu olikin minulla mielessä gradua ideoidessani, mutta koen itse olevani liian puolueellinen tarkastellakseni lehteä, jossa olen itse toiminut päätoimittajana. Myös päätöksen muita vaikutuksia olisi mielenkiintoista tutkia esimerkiksi haastatteleamalla järjestöjä. Tosin tämä saatetaan kokea epämiellyttävänä tutkimusaiheena järjestöissä, ja lisäksi on vaikea sanoa, mitkä järjestöissä tapahtuneet asiat ovat seurausta nimenomaan journalismin lakkauttamisesta.

5.2 Pohdintaa suomalaisten järjestölehtien nykytilasta

Teettämäni kyselyn mukaan Suomessa on useita järjestölehtiä, joiden toimitus ajattelee tekevänsä journalistista julkaisua, mutta taustalla toimiva järjestö ei jaa tätä käsitystä. Lisäksi järjestölehdet kohtaavat tilanteita, joissa lehden sisältöihin yritetään vaikuttaa. Tällaisissa lehdissä toimittajat tämän kyselyn tulosten mukaan sensuroivat itseään herkemmin ja jaksavat työssään huonommin.

Järjestölehtiä voidaan käytännössä tehdä kahdella tavalla: niiden voidaan ajatella olevan puhtaasti järjestön markkinointiviestintää, tai ne voivat olla journalistisia julkaisuja. Molemmilla tavoilla on mahdollista tehdä laadukasta lehteä, mutta sekä tekijöillä että lukijoilla tulisi olla kirkkaasti mielessä, kummanlainen lehti on kyseessä.

Koska järjestölehtien päätoimittajat eivät välttämättä ole ammattijournalisteja, vaan rooli saattaa tulla heille puheenjohtajan tai viestintäpäällikön roolin mukana, järjestölehdissä ei välttämättä aina tiedetä itsekään tarkasti, mitä tehdään. Voidaan ajatella, että tehdään journalismia, vaikka todellisuudessa ollaan uskollisia järjestölle yleisön sijaan.

On kuitenkin hyvä muistaa, että päätoimittajan tehtäviin, kuuluu sananvapausslain mukaan toimitustyön johtaminen ja valvominen, julkaisun sisällöstä päättäminen sekä sananvapausslaissa säädetyistä tehtävistä huolehtiminen (Tiilikka 2008, 108). Järjestöissä olisi siis hyvä kiinnittää huomiota siihen, että päätoimittajaksi nimetään vastuullinen,

journalismia ymmärtävä ammattilainen. Järjestön puheenjohtajan ja viestintäpäällikön nimeäminen päätoimittajaksi voi onnistua silloin, kun sama henkilö onnistuu aidosti erottamaan roolit toisistaan ja lehteä tehdessään kykenee asettamaan lukijoiden edun järjestön edun edelle.

Kun journalismi muuttuu yhä tarinallisemmaksi, sisältömarkkinointia ja natiivimainontaa tehdään uutisten ja juttujen muodossa. Uutiset ja mainokset muistuttavat siis yhä enemmän toisiaan muodoiltaan. (Järvi 2016, 87) Journalismia ja viestintää erottavat siis nimenomaan niiden tarkoitukset, eikä niitä voi erottaa toisistaan pelkästään muodon perusteella. Journalistiset ja markkinointiviestinnälliset lehdet saattavat siis näyttää hyvinkin samalta ja olla sisällöltään ja laadultaan samankaltaisia, mutta niiden välinen ero on silti tärkeä ymmärtää. Niin journalismia kuin viestintää ohjaavat omat eettiset periaatteensa, ja kaikenlaisia julkaisuja voidaan tehdä ammattimaisesti ja vastuullisesti.

Journalistista järjestölehteä tekevien tulisi ymmärtää, mitä journalismi tarkoittaa, ja tuntea Journalistin ohjeet ja noudattaa niitä. Eettinen ongelma kohdataan silloin, kun lehti on muodollisesti sitoutunut Journalistin ohjeisiin, mutta tekeekin käytännössä esimerkiksi järjestön johdon tai viestintäosaston sanelemaa viestintää. Kun nämä lehdet kertovat julkisesti olevansa journalistisesti autonomisia julkaisuja, heiltä veloitetaan muun muassa sitä, ettei päätösvaltaa saa luovuttaa toimituksen ulkopuolelle.

Ongelma voi piillä järjestöille tyypillisessä henkilöstön vaihtuvuudessa. Erityisesti järjestön luottamushenkilöpestit ovat yleensä vain muutaman vuoden mittaisia, jolloin samat henkilöt eivät ole järjestössä pitkään. Mikäli ajatusta siitä, että lehti on journalistinen julkaisu ja mitä se tarkoittaa käytännössä, ei pidetä vahvasti esillä eikä siitä puhuta uusien järjestötoimijoiden perehdytyksessä, ajatus saattaa helposti "unohtua" ja lehti saattaa kuin huomaamatta valua viestintäjulkaisun suuntaan.

Palloa voisi heittää myös Julkisen sanan neuvoston suuntaan: olisikohan JSN:llä syytä tarkentaa jäsenilleen sitä, mikä on Journalistin ohjeiden merkitys ja miten journalismi eroaa viestinnästä? Tällä hetkellä saatetaan pitää liian itsestään selvänä, että kaikki

JSN:n jäsenet ymmärtävät, mitä jäsenyys tarkoittaa, ja varmasti suurimmalle osalle jäsenistä ajatus onkin päiväselvä. Koska jäsenenä on kuitenkin myös esimerkiksi järjestölehtiä, joissa saattaa olla muita mediajulkaisuja vähemmän journalismiprofession kuuluva osaamista, pitäisikö jäsenyyden tuomia velvoitteita teroittaa vielä tarkemmin? Näin se osa päätoimittajista ja toiminnanjohtajista, jotka eivät ymmärrä viestinnän ja journalismin eroa, joutuisivat pohtimaan omaa rooliaan tarkemmin.

5.3 Tarvitaanko järjestölehdissä journalismia?

Mitä väliä on sitten sillä, että tekee nimenomaan journalistista järjestölehteä? Eikö pienen resurssin järjestöissä olisi paljon parempi tehdä vain viestintälehteä, jotta jännitteitä suhteissa olisi vähemmän?

Itse uskon, että journalistinen järjestölehti voi antaa demokraattisesti toimivalle järjestölle paljon. Demokraattisessa mediassa muillakin kuin etuoikeutetuilla ryhmillä on pääsy mediaan ja mahdollisuus kyseenalaistaa vallitsevia arvojärjestelmiä ja representaatioita tai tarjota vaihtoehtoisia näkemyksiä (Nieminen & Pantti 2004, 42). Kun järjestö siis ottaa journalistisen lehden yhdeksi viestintäkanavaksi, se tarjoaa järjestön kaikille tahoille mahdollisuuden saada äänensä kuuluviin. Myös journalismin kriittisyys erottaa sen viestinnästä (Järvi 2006, 85–86) ja uskon, että kanava asioiden kriittiseen tarkasteluun järjestön sisällä tuo järjestölle mahdollisuuden kehittyä.

Journalistista järjestölehteä voi käyttää myös apuna järjestön tiedottamisessa. Erilaisten merkkien ja symbolien, kuten kuvien, viivojen, värien ja kirjasinlajien avulla ilmaistaan, mikä osa viestinnästä on uutista tai muuta toimituksellista osuutta, tai mikä on mainontaa (Mäntylä 2008, 131). Myös järjestölehdet voisivat entistä enemmän hyödyntää tätä, ja laittaa lehteen järjestön johdon toivomia tiedotusasioita, kunhan ne erotetaan toimituksellisesta sisällöstä.

Lisäksi laadukas järjestölehdissä tehtävä journalismi tuo ulkoista näkyvyyttä lehdille. Vuosittaisessa Aikakausmedioiden Edit-kilpailussa palkitaan vuosittain ansioituneita ammatti- ja järjestömedioita sekä niiden juttuja, ja kilpailussa pärjääminen tuo

positiivista näkyvyyttä koko järjestölle. Järjestölehtien päätoimittajat tuovat julkiseen keskusteluun järjestön ääntä. Esimerkiksi Vihreän Langan viimeisin päätoimittaja Riikka Suominen kertoo tätä gradua varten hänelle pitämässäni haastattelussa, että päätoimittaja-aikanaan hän oli säännöllisesti erilaisissa keskusteluohjelmissa vieraana ja siten toi näkyvyyttä puolueelle.

Partiossa on syksyn 2020 tapahtumien jälkeen alettu selvittää tarvetta perustaa uusi journalistinen verkkomedia, mutta tämän gradun kirjoitushetkellä päätöstä asiasta ei ole vielä tehty. Se, että mahdollisuutta uuden journalistisen median perustamiselle on pohdittu, kertoo mielestäni siitä, että järjestölehdillä ja niissä tehtävällä journalismilla on annettavaa järjestöille, ja tuo potentiaali tunnistettiin myös partiossa journalistisen lehden lakkauttamisen jälkeen.

Myös Vihreissä vaikuttaa siltä, lehden lakkauttamisen jälkeen tarve journalismille on nähty. Vihreiden kannatus on laskenut Vihreän Langan lakkauttamisen jälkeen, mikä kertoo siitä, ettei journalismin lakkauttamisesta säästyneitä rahoja ole onnistuttu käyttämään niin, että se kasvattaisi puoluetta. Tammikuussa 2022 Ville Niinistö kertoi Twitterissä, että puolueessa lehden lakkauttamista pidetään huonona ratkaisuna ja kriittiselle keskustelumedialle on kysyntää.

”Se [Vihreän Langan lopettaminen] nähdään laajasti huonona ratkaisuna, itse näen sen lopettaneen esimerkiksi lähes täysin ympäristömyönteisen EU-journalismin. Olisi korkea aika tunnustaa virhe myös puoluejohdossa ja miettiä jonkinlaista uutta Lankaa. Kriittistä keskustelumediaa vihreillä arvoilla tarvitaan. Se työ myös mitä Riikka Suominen Langan päätoimittajana teki ympäristö- ja ilmastoasioiden puolesta mediassa, ansaitsee vihdoon täyden arvostuksen mitä sille kuuluu. Mikään määrä sisäistä viestintää ei korvaa sitä laatua, joka oli näkyvyydeltään monen kansanedustajan veroista.” (Tililtä @VilleNiinisto lähetetty twiitti 24.1.2022)

Eräs journalismin lakkauttamisen seuraus Partio-lehdessä oli se, että suurin osa tekijöistä lähti lehden toimituksesta, eikä jäänyt tekemään uutta Partio-lehteä. Tekijöiden motivaatio onkin yksi tärkeä syy järjestöille pitää kiinni journalismista ja huolehtia, että lehdissä tapahtuvat vaikutusyritykset jäisivät minimiin.

Weaver kirjoittaa, että tulevaisuudessa uutismedia-alan haasteena on tarjota tapoja, tukea ja autonomia parhaille journalisteille, jotta muut vaihtoehdot eivät houkuttele heitä pois vakavasti otettavan journalismin parista (2005, 55). Autonomian ja ”työrauhan” tarjoaminen toimituksille on välttämätöntä, jotta hyvät journalistit jaksavat motivoitua lehden tekemisestä järjestössä. Kyselyn vastaukset heijastavat joidenkin järjestölehtien tekijöiden tyytymättömyyttä työpaikkoihinsa.

”Olen ryhtynyt miettimään järkevämpää työpaikkaa, jotakin, jossa ymmärrettäisiin journalismia paremmin. Olen ennen tätä nykyistä työpaikkaa ollut jo kolmessa muussa järjestö- ja ammattilehdissä, joten tiesin, mitä on luvassa, mutta vaikea siihen on silti tottua, ettei työyhteisössä (järjestössä) kunnolla ymmärretä omaa työnkuvaa, työtehtävää ja journalismia.”

”Olisihan se hauskaa olla joskus töissä jossain työpaikassa, jota joku pikkusieluinen ihminen ei oman ärtymyksensä takia vaatisi muutaman kuukauden välein lopetettavaksi.”

Mikäli järjestöt haluavat pitää journalismin ammattilaisista kiinni järjestöissään, olisi järjestön johdon tärkeää jakaa toimituksen kanssa lehden linjasta ja tukea toimitusta pyrkimyksessään tehdä journalistista sisältöä.

LÄHTEET

- Ahva, Laura. 2010. "Making news with the citizens. Public journalism and professional Reflexivity in Finnish Newspapers." Väitöskirja. Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-8288-5>
- Alkula Tapani, Pöntinen Seppo ja Ylöstalo Pekka. 1994. *Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät*. WSOY
- Bourdieu, Pierre. 2005. "The Political Field, the Social Field, and the Journalistic Field." Teoksessa Neveu, E. & Benson, R. (toim.): *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge: Polity. 29–47
- Carpentier, Nico. 2005. "Identity, contingency and rigidity. The (counter-)hegemonic constructions of the identity of the media professional." Teoksessa Carpentier ym. (toim.) *Democracy, Journalism and Technology: New Developments in an Enlarged Europe*, toim.
- Champange, Patrick. 2005. "The" Double Dependency": The Journalistic Field Between Politics and Markets." Teoksessa Neveu, E. & Benson, R. (toim): *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge: Polity. 48–63
- Christians, Clifford G; Glasser, Theodore L; McQuail, Dennis; Nordenstreng, Kaarle & White, Robert A. 2009. "Normative theories of the media: Journalism in democratic societies." University of Illinois Press. DOI: <https://doi.org/10.5406/j.ctt1xcjws>
- Deuze, Mark. 2005. "What Is Journalism? Professional Identity and Ideology of Journalists Reconsidered." *Journalism*. 6. 442–464. DOI: <https://doi.org/10.1177/1464884905056815>
- Heikkilä, Eija. 2020. "Vaikutusyrietykset ovat monen päätoimittajan arkea, ja niihin on hyvä syy – "Kun paikallislehti nostaa asioista esille, alkaa tapahtua nopeasti"" *Yle* 18.6. Luettu 14.4.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-11406493>

- Heikkilä, Tarja. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. 9. uud. p. Helsinki: Edita.
- Hiltunen, Ilmari ja Suuronen, Aleks. 2019. Survey on External Interference Experienced by Finnish Journalists: Data Report. Tampere University. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-03-1250-3>
- Julkisen Sanan Neuvosto. "Journalistin ohjeet" Hyväksytty 5.9.2011. Luettu 14.4.2022 https://www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/
- Jyrkiäinen, Jyrki. 2008. "Journalistit muuttuvassa mediassa." Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos. <https://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7385-2>
- Järvi, Ulla, 2016. "Rajalla – Journalismin ja viestinnän uskottavuutta määritellään uudelleen." Teoksessa Juholin, Elisa. *Ettinen viestintä*. ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry, s. 76–93
- Karvonen, Erkki. 2016. "Journalismietiikan historialliset ongelmat ja nykyhaasteet." Teoksessa Juholin Elisa, *Ettinen viestintä*. ProCom – Viestinnän ammattilaiset ry ProComma Academic, s. 60–75
- Karvonen, Erkki. 2008. "Riippumaton toimittaja! Mediasuhteet ja journalistien professionaalinen ideologia." Teoksessa Aula Pekka, *Kivi vai katedraali, Organisaationviestintä teoriasta käytäntöön*, s. 114–135
- Koljonen, Kari. 2013. "Kriisi journalismissa: Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio." Acta Electronica Universitatis Tamperensis 1324. Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9187-0>
- Konttinen, Esa. 1998. "Professioiden aikakausi?" Teoksessa Juri Mykkänen & Ilpo Koskinen (toim.): *Asiantuntemuksen politiikka. Profiitot ja julkisvalta Suomessa*. Yliopistopaino.
- Kunelius, Risto. 2000. "Journalismi nelijalkaisena otuksena: tutkimuksen näkökulmia, ongelmia ja haasteita." *Tiedotustutkimus* 3(23), 4–27.

- Kunelius, Risto. 1998. "Modernin myyntitykit: Journalistisen professionaalisuuden pulmat ja haasteet." Teoksessa Kivikuru, Ulla-Maija & Kunelius, Risto (toim.): *Viestinnän jäljillä: Näkökulmia uuden ajan ilmiöön*. Helsinki: WSOY.
- Kuutti, Heikki. 2012. *Mediasanasto*. MediaDoc Oy. Luettu 9.2.2022 <https://issuu.com/harriwickstrand/docs/mediasanasto/6>
- Lauk, Epp ja Harro-Loit, Halliki. 2017. "Journalistic Autonomy as a Professional Value and Element of Journalism Culture: The European Perspective." *International Journal of Communication*, 11, 1956–1974. <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/5962/2018>
- McNair, Brian. 2005 "The emerging chaos of global news culture." *Journalism: critical issues*, s. 151-167.
- McQuail, Denis, 2010. *Mass Communication Theory*, 6. painos. London: Sage.
- McQuail, Dennis, 2005. "Journalism as a public occupation: alternative images." Teoksessa Carpentier ym. (toim.) *Democracy, Journalism and Technology: New Developments in an Enlarged Europe*.
- Merriam-Webster. "Autonomy". Luettu 23.11.2021 <https://www.merriam-webster.com/dictionary/autonomy>
- Mäntylä, Jorma, 2008. *Journalistin etiikka*. Helsinki, Gaudeamus.
- Nieminen, H. & Pantti, M. 2004. *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Loki-kirjat.
- Penttilä, Pauliina. 2021. "Toisto journalismin kentällä: Etnografiseen aineistoon perustuva mallinnus journalismiprofession kentän sisäisestä dynamiikasta." Väitöskirja, Tampereen yliopisto.

- Petterson, Maria. 2018. "Järjestölehden toimittaja voi joutua taiteilemaan" *Journalisti-lehti*. Luettu 29.9.2021. <https://journalisti.fi/artikkelit/2018/09/jrjestlehdentoimittaja-voi-joutua-taiteilemaan/>
- Pietilä, Kauko. 2012. *Journalismi ammattina: Journalistiprofession teoria*. Gaudeamus.
- Pöytäri, Reeta & Väliverronen, Jari & Ahva, Laura. 2014. "Mistä on suomalainen toimittaja tehty? Worlds of Journalism -surveyn tuloksia Suomesta." Tampereen yliopisto, viestinnän, median ja teatterin yksikkö. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9506-9>
- Rahkonen, Juho. 2006. "Journalismi taistelulenttänä. Suomen Nato-jäsenyydestä käyty julkinen keskustelu 2003–2004." Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-6706-X>
- Schudson, Michael, 2005a. "Autonomy from What?" Teoksessa Neveu, E. & Benson, R. (toim.): *Bourdieu and the Journalistic Field*. Cambridge: Polity. 214–223.
- Schudson, Michael, 2005b. "The US model of journalism: exemption or exemplar" Teoksessa Hugo de Burgh (toim.), *Making Journalists*. Routledge, s. 94–106.
- Suomen Partiolaiset. 2020. "Verkkomedia mediakasvatuksen alustana vai kriittisten näkökulmien esiintuojana". Journalistisen verkkomedian selvitysryhmän toinen raportti. 7.2. Luettu 27.4.2022 <https://partio.fi/wp-content/uploads/2022/02/Verkkomedia-Journalistisen-verkkomedian-selvitystyoryhman-raportti-vaiheesta-2.pdf>
- Waisbord, Silvio, 2013. *Reinventing professionalism: Journalism and news in global perspective*. ProQuest Ebook Central DOI: <https://doi.org/10.7146/mediekultur.v31i58.18079>
- Weaver, David, 2005. "Who are journalists?" Teoksessa Hugo de Burgh (toim.), *Making Journalists*. London: Routledge, s. 44–57 <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=256890>

Wikipedia. "Kansalaisjärjestö". Viimeksi muokattu 30.1.2022 Luettu 27.4.2022

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kansalaisj%C3%A4rjest%C3%B6>

6 LIITTEET

Liite 1: Kyselylomake

Järjestölehtiin kohdistuvat vaikutusyritykset

Tämä kysely on tarkoitettu järjestölehtien toimitusten jäsenille. Kysely selvittää järjestölehtiin kohdistuvia vaikuttamisyrityksiä.

Vastaukset käsitellään anonyymisti ja ne julkaistaan niin, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan.

Vastaa kyselyyn yhden lehden kannalta nykyisestä roolistasi omien kokemustesi pohjalta.

Vastaathan kyselyyn viimeistään 30.3. Annan mielelläni lisätietoja kyselystä sähköpostitse osoitteessa susanna.koivisto@tuni.fi

Ystävällisin terveisin,

Susanna Piironen (o.s. Koivisto)

Kyselyssä on 25 kysymystä.

Kyselyn vastaajan taustatiedot

Sukupuoli:

Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- nainen
- mies
- muu
- en halua vastata

Ikä vuosina:

Tähän kenttään voi syöttää vain lukuja.

Vastauksesi:

Journalistinen työkokemus vuosina:

Tähän kenttään voi syöttää vain lukuja.

Vastauksesi:

Työskentelen järjestölehdessä. Valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto. Voit halutessasi selventää kommenttikenttään.

Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- työsuhteessa
- freelancerina
- harrastuksena tai vapaaehtoistyönä
- muu, mikä?

Vastauskommentti:

Mikä kuvastaa parhaiten rooliasi lehdessä? Voit halutessasi selventää rooliasi tarkemmin kommenttikenttään.

● Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- päätoimittaja tai vastaava päätoimittaja
- pääliiketoimittaja (esim. toimituspäällikkö tai toimitussihteeri)
- toimittaja
- muu

Vastauskommentti:

Sen lisäksi, että olet mukana tekemässä järjestösi lehteä, millainen on oma roolisi järjestössä? Voit halutessasi kertoa roolistasi tarkemmin kommentteissa.

● Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- toimin järjestössä johtotehtävissä
- vastaan järjestön viestinnästä
- olen järjestössä jäsen tai harrastaja
- minulla ei ole muuta roolia järjestössä, teen vain lehteä
- muu rooli

Vastauskommentti:

Lehden taustatiedot

Lehti julkaistaan:

● Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- printtilehtenä
- verkkolehtenä
- sekä printti- että verkkolehtenä

Kuinka monta toimituksen jäsentä lehden tekemisessä on vakituisesti mukana keskimäärin?

● Tähän kenttään voi syöttää vain lukuja.

Vastauksesi:

Lehti on sitoutunut noudattamaan Julkisen sanan neuvoston (JSN) Journalistin ohjeita.

Valitse sopiva vaihtoehto
Valitse **vain yksi** seuraavista:

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

Lehti kuuluu:

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot
Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- Aikakausmedia ry:hyn
 Kultti ry:hyn
 En osaa sanoa

Muu:

Lehden toimituksen suhde järjestön johtoon

Mikä seuraavista kuvaa parhaiten lehden ja järjestön välistä suhdetta?

Valitse sopiva vaihtoehto
Valitse **vain yksi** seuraavista:

- läheinen ja rakentava
 muodollinen, mutta toimiva
 epäluuloinen ja jännitteinen
 suhde on etäinen tai sitä ei juuri ole
 muu, kerro seuraavassa kohdassa lisää

Voit halutessasi kertoa omin sanoin lehden ja järjestön välisestä suhteesta sekä yhteistyöstä.

Vastauksesi:

Lehteen kohdistuvat vaikutusyritykset

Onko jokin toimituksen ulkopuolinen taho tai henkilö yrittänyt vaikuttaa lehden tekemiseen viimeisen kahden vuoden aikana?

*

Valitse sopiva vaihtoehto
Valitse **vain yksi** seuraavista:

- kyllä
 ei

Millä tavoilla lehden tekemiseen on yritetty vaikuttaa? Voit valita useamman kuin yhden vastausvaihtoehdon.

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot

Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- lehteä on toimituksen ulkopuolelta vaadittu kirjoittamaan tietyistä juttuaiheista (huom. erilaiset juttuvinkit ovat normaali osa lehden tekemistä)
- tiettyjen lehden sisältöjen julkaisu on haluttu estää ennen lehden julkaisemista
- lehden sisältöä on vaadittu muokkaamaan tai poistamaan julkaisun jälkeen
- lehteä on uhattu rahoituksen lopettamisella tai heikentämisellä
- lehdessä mainostavat yritykset ovat uhanneet lopettaa tai lopettaneet mainostamisen lehdessä
- lehden toimitusorganisaatioon on uhattu tehdä muutoksia
- muulla tavoin, kerro seuraavassa kohdassa enemmän

Voit halutessasi kertoa omin sanoin siitä, miten lehden tekemiseen on puututtu.

Vastauksesi:

Mikä taho on yrittänyt vaikuttaa lehden tekemiseen?

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot

Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- järjestön puheenjohtaja tai hallitus
- järjestön viestinnästä vastaavat luottamushenkilöt
- järjestön muut luottamushenkilöt
- järjestön viestinnästä vastaavat työntekijät
- järjestön muut työntekijät
- mainostajat
- järjestön jäsenet
- muu taho, mikä?

Vaikutusyritysten yleisyys

Kuinka usein olette keskimäärin kohdanneet vaikutusyrityksiä viimeisen kahden vuoden aikana?

Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- ei kertaakaan
- noin kerran vuodessa tai harvemmin
- noin kerran puolessa vuodessa
- noin kerran kolmessa kuukaudessa
- noin kerran kuukaudessa
- noin kerran viikossa

Onko vaikutusyritysten määrä viimeisten kahden vuoden aikana muuttunut?

Valitse sopiva vaihtoehto

Valitse **vain yksi** seuraavista:

- vaikutusyritykset ovat lisääntyneet
- vaikutusyritysten määrä on pysynyt samana
- vaikutusyritysten määrä on vähentynyt
- lehtemme ei ole yritetty vaikuttaa toimituksen ulkopuolelta

Toimituksen reagointi vaikutusyrityksiin

Miten olette reagoineet tilanteisiin, joissa lehden tekemiseen on yritetty vaikuttaa?

● Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot

Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- olemme kieltäytyneet ehdotuksista ja torjuneet vaikutusyritykset keskustelematta asiasta sen enempää
- olemme yrittäneet käydä keskustelua asiasta
- olemme myöntyneet vaikutusyrityksiin osittain
- olemme myöntyneet vaikutusyrityksiin kokonaan
- muu suhtautumistapa, kerro seuraavassa kohdassa enemmän

Voit halutessasi kertoa enemmän siitä, miten olette reagoineet ja suhtautuneet vaikutusyrityksiin.

Vastauksesi:

Vaikutusyritysten vaikutukset lehden sisältöön ja tekijöihin

Miten vaikutusyritykset tai pelko niistä ovat vaikuttaneet tekemääsi journalistiseen työhön?

● Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot

Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- En mielelläni kirjoita tietyistä aiheista kriittisesti.
- Valitsen joltain aiheita käsiteltäväksi lehdessä ulkopuolisesta paineesta.
- Tekemäni journalistisin laatu on heikentynyt
- Vaikutusyrityksillä ei ole vaikutusta tekemääni journalistiseen työhön.
- Muu, kerro seuraavassa kohdassa enemmän.

Voit halutessasi kertoa enemmän siitä, miten vaikutusyritykset ovat vaikuttaneet tekemääsi journalistiseen työhön.

Vastauksesi:

Miten vaikutusyritykset tai pelko niistä ovat vaikuttaneet sinuun tai hyvinvointiisi?

● Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot

Valitse **kaikki** jotka soveltuvat:

- Työni kuormittavuus on lisääntynyt.
- Työmotivaationi on heikentynyt.
- Työilmapiiri on heikentynyt.
- Vaikutusyrityksillä ei ole ollut vaikutusta minuun tai hyvinvointiini.
- Muu, kerro seuraavassa kohdassa enemmän

Voit halutessasi kertoa enemmän siitä, miten vaikutusyritykset ovat vaikuttaneet sinuun tai hyvinvointiisi.

Vastauksesi:

Vapaa sana

Muuta lisättävää aihepiiristä tai palautetta kyselystä.

Vastauksesi:

Kiitos kyselyyn vastaamisesta!
31.3.2022 – 00:05

Lähetä vastaukset.
Kiitos vastauksistasi.